ORTODOKSİA

AHLÂKÎ VE DİNÎ RESALE

İMTİYAZ SAHİBİ: HRİSTOPOLİS MİTROPOLİTİ
MELETİOS LUKAKİS

MAHAL İDARE FENER
RUM PATRİKHANESİ

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΗΘΙΚΟΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΜΕΛΕΤΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΦΑΝΑΡΙΟΝ

ΕΤΟΣ Ι' ΜΑΡΤΙΟΣ 1935 ΤΕΥΧΟΣ 3

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τύποις «Φαζιλὲτ»

ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ Μ. ΑΡΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΗΛΙΟΥΠΟΛΕΩΣ ΚΑΙ ΘΕΙΡΩΝ

ΤΑ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΟΣ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΕΞΥΨΩΝΟΥΝ ΤΟ ΑΤΟΜΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ

Τὰ μέσα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης ὁλονὲν αὐξάνουν· ἡ ἐξωτερικὴ πρόοδος παρουσιάζει ἐκπλήξεις, θαύματα. Ὁ θαυματουργὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὰ θαυμάσια ἐκείνου τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν σύγχρονον πολιτισμόν, διαρκῶς ἐρευνᾷ, μελετᾷ, συγκρίνει, ἐξάγει συμπεράσματα· ἀκαταπαύστως λοιπὸν ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν ἑαυτόν του, ταξιδεύει. Σπανίως στρέφεται πρὸς τὸ κέντρον τῆς ἐσωτερικῆς του ὑπάρξεως, σπανίως ἐξετάζει τὸν ἠθικὸν κόσμον. Ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ ἀπόψεως ἐπιστημῶν, τεχνῶν, ὑλικῆς προόδου, βαδίζει πρὸς τὰ ἐμπρός, πρὸς τὸ καλύτερον, τὸ τελειότερον. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως ὡς δημιούργημα μὲ ποικίλας τάσεις, μὲ ἀπειρίαν αἰσθημάτων καὶ ἀπαιτήσεων πραγματικῶς προοδεύει καὶ πρὸ πάντων εἶναι εὐτυχής; Δυστυχῶς δὲν εἶναι ἥσυχος ἐσωτερικῶς· καὶ πολλάκις συμβαίνει νὰ ἦναι κανεὶς τόσον περισσότερον ἄθυμος καὶ μελαγχολικὸς ὅσον περισσότερον εἶναι μέτοχος τῆς ὑλικῆς προόδου καὶ τῆς τρεχούσης πνευματικῆς μορφώσεως, δηλαδὴ ὅσον περισσότερον εἶναι τέκνον τῆς ἐποχῆς του. Μέσα εἰς τὴν ἀπαράμιλλον ἐξωτερικὴν τάξιν καὶ ἁρμονίαν ἐμφανίζεται ὡς κτυπητὴ καὶ ἀμείλικτος ἀντίθεσις ἡ

ἐσωτερικὴ ἀταξία καὶ ἀνησυχία. Πρέπει νὰ ἀντιστρέψωμεν τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ νὰ προσδώσωμεν εἰς αὐτὴν εὐρυτέραν ἔννοιαν διὰ νὰ παραστήσωμεν τὴν ἀντίθεσιν αὐτήν· «εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος *ἀνακαινοῦται* (διαφθείρεται γράφει ὁ Ἀπόστολος), ἀλλ' ὁ ἔσω διαφθείρεται (ἀνακαινοῦται γρ. ὁ Ἀπ. Β΄ Κορ. δ΄ 16) ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ». Ἡ διαφθορὰ ἐκδηλώνεται μὲ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν ἀναρχίαν ἡ ὁποία καθιστᾷ δυσχερῆ, ἐὰν μὴ ἀδύνατον, τὴν λύσιν ὅλων τῶν μεγάλων κοινωνικῶν προβλημάτων τῆς ἐποχῆς μας. Οἱ χαρακτῆρες διαφθείρονται, χάνουν τὴν φιλαλήθειαν, τὴν εἰλικρίνειαν, τὴν σταθερότητα. Προσορμίζονται εἰς λιμένας προχείρους, εἰς κατασκευάσματα τῆς στιγμῆς, ἕτοιμα νὰ παρασυρθοῦν ἀπὸ τὸν ἐλαφρότερον ἄνεμον καὶ τὴν μικροτέραν βροχήν. Ἀντὶ τῆς ἁπλῆς ἀληθείας προτιμᾷ συνήθως ὁ ἄνθρωπος τὸ ψεῦδος, ἀντὶ τῆς σταθερότητος εἰς τὰς γνώμας, τὰς πεποιθήσεις καὶ τὰς ἀρχάς του, εὑρίσκει εὐκολωτέραν, ἀνετωτέραν καὶ πρὸς στιγμὴν χρησιμωτέραν, τὴν μεταβολήν, τὴν ἀστάθειαν, τὴν προσαρμογὴν πρὸς τὰς ποικίλας καὶ ἀντιθέτους καταστάσεις τὰς ὁποίας δημιουργεῖ ἑκάστη στιγμή. Ὁ Σενέκας ἐκφραζόμενος περὶ τοῦ σοφοῦ ἕλληνος Σωκράτους παριστάνει αὐτὸν ἴσον, σταθερόν, ἀμετάτρεπτον ἐν μέσῳ τῶν διαφόρων ἀσταθειῶν καὶ ἀνισοτήτων τῆς τύχης (Socrates aequalis fuit in tanta inaequalitate fortunae). Ἡ ἑνιαία καὶ ἀμετάβλητος αὐτὴ στάσις ἀπέναντι τῶν ἀκαταπαύστων ἐξωτερικῶν μεταβολῶν προήρχετο ἀπὸ τὸ σταθερὸν ἐσωτερικὸν φρόνημα τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐνθρονισθῆ μέσα εἰς τὰ βάθη τῆς ἐσωτερικῆς του ὑπάρξεως. Ἐντὸς τῆς ψυχῆς τοῦ μεγάλου φιλοσόφου εἶχον ριζωθῆ τὰ ἀνώτερα ἐκεῖνα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα ἐξευγενίζουν τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁδηγοῦν εἰς τὸ σημεῖον ὅπου βλέπων αὐτὸν ὁ Προφητάναξ ἐβόα πρὸς τὸν Δημιουργὸν «ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους». Ἤθελεν ὁ Σωκράτης ὅλην τὴν πρὸς τὰ ἔξω ἐπέκτασίν του, ὅλην τὴν ἔκφρασιν τῆς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους συμπεριφορᾶς του

σύμφωνον πρὸς τὰ βαθειὰ ἐρριζωμένα ἐκεῖνα ἐσωτερικὰ στοιχεῖα. Ἡ σταθερότης τοῦ χαρακτῆρος, δηλαδὴ ἡ ἐμμονὴ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὑψηλοτέρων καὶ εὐγενεστέρων ἀρχῶν, παρεστάθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μὲ τὸν ἄνθρωπον τὸν οἰκοδομοῦντα οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἄμμου ἀλλ' ἐπὶ τῆς πέτρας. Πολλὰ ρίπτουν αἱ κακίαι τῶν ἀνθρώπων κατὰ τοῦ τοιούτου οἰκοδόμου· τὸ ἔργον του μένει, «τεθεμελίωται γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν» (Ματθ. ζ' 25). Ἰδοὺ πῶς περιγράφει τὸν σταθερὸν ὁ λατῖνος ποιητὴς Ὁράτιος· «τὸν δίκαιον καὶ σταθερὸν ὡς πρὸς τὴν γνώμην δὲν κλονίζουν οὔτε ἡ θέρμη τῶν πολιτῶν τῶν διατασσόντων διεστραμμένα, οὔτε ὁ Νότος, ὁ θορυβώδης αὐτὸς ἡγεμὼν (ἐξουσιαστὴς) τοῦ ἀνησύχου Ἀδρία (Ἀδριατικοῦ πελάγους), οὔτε ἡ μεγάλη χεὶρ τοῦ κεραυνοβόλου Διός. Ἐὰν θρυμματιζομένη ἡ οἰκουμένη ἐπιπέσῃ (κατὰ τοῦ σταθεροῦ), τὰ θρύμματα (τὰ ἐρείπια) αὐτὰ τὸν πλήττουν ἀπτόητον!

Justum et tenacem propositi virum
non civium ardor prava jubentium
mente quatit solida neque Auster,
dux inquietis turbidus Hadriae,
Nec fulminantis magna manus Jovis;
si fractus inlabatur orbis,
Impavidum ferient ruinae (βιβ. III, ᾠδὴ Γ).

Εἰς τὸ ὕψος τοῦ μεγάλου αὐτοῦ βουνοῦ, τῆς σταθερότητος, δὲν φθάνει ὁ ἄνθρωπος ἀποτόμως. Ἀναβαίνει κατόπιν ἀγώνων κατὰ τοὺς ὁποίους συμβαίνουν προσωριναὶ πτώσεις καὶ ἀστάθειαι προπαρασκευαστικαὶ τῆς ὁριστικῆς σταθερότητος. Θὰ μεσολαβήσῃ ἓν στάδιον ἀμφιταλαντεύσεων καὶ μεταπτώσεων. Μόνον κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἰσχύει κατ' ἐμὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Σλαϊερμάχερ λεχθέν· «ὁ ἄνθρωπος (αἰωνίως προσθέτει ἐκεῖνος) ἀμφιταλαντεύεται μεταξὺ τοῦ ἀρχετύπου καὶ τῆς γελοιογραφίας του». Κατόπιν σταθερῶν ἀγώνων καὶ μόχθων ἐπιτυγχάνεται ὁ «ἄρτιος» ἄνθρωπος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἡ ἑρμηνεία τὴν ὁποίαν ὁ Οἰκουμένιος δίδει εἰς τὴν λέξιν «ἄρτιος» προσαρμόζεται περισσότερον πρὸς τὴν ἔννοιαν

τῆς σταθερότητος τοῦ χαρακτῆρος περὶ τῆς ὁποίας ἐνταῦθα ὁ λόγος. «Ἄρτιός ἐστιν ὁ ἀεὶ ἴσος, καὶ μήτε τοῖς λυπηροῖς κλινόμενος καὶ ταπεινούμενος, μήτε τοῖς χρηστοῖς ἐπαιρόμενος καὶ φυσιούμενος, ἀλλ' ἀεὶ ὡσαύτως ἔχων ἐν πράγμασιν ἀνίσοις». Ἡ ἰσότης αὐτή, ἡ ἀρτιότης, δὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν σταθερότητα τοῦ χαρακτῆρος, ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν διάπλασιν τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, τῆς εἰκόνος τοῦ Θεοῦ.

Μέσα ὅμως εἰς τὴν σταθερότητα αὐτὴν τοῦ χαρακτῆρος κρύπτεται καὶ ἡ ἀλήθεια, ἡ συμφωνία τῶν ἐσωτερικῶν τάσεων, τῆς ἐσωτερικῆς μας ὑποστάσεως πρὸς τὰς ἐξωτερικάς της ἐκδηλώσεις. Ἡ φιλαλήθεια, ἡ εἰλικρίνεια, εἴτε θεωρηθῇ ὡς παράλληλον καὶ ἀνεξάρτητον στοιχεῖον τοῦ χαρακτῆρος ἐν σχέσει πρὸς τὴν σταθερότητα, εἴτε ἐκληφθῇ ὡς ὑπάλληλον καὶ ὡς ἐξάρτημα, εἶναι ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐλλείποντα καταβιβάζουν τὸν ἄνθρωπον ἠθικῶς πολὺ χαμηλά. Ἀλήθεια καὶ εἰλικρίνεια πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους. Συνήθως ὁ ἄνθρωπος κρύπτει τὸ πραγματικόν του ἐγώ· τὸ κρύψιμον αὐτὸ εἶναι εἴτε ἀκούσιον εἴτε ἑκούσιον. Ἀπατᾷ τὸν ἔσω ἄνθρωπον ἐμφανιζόμενος διάφορος, βιαζόμενος πρὸς τοῦτο ἀπὸ τὰ πάθη του τὰ ὁποῖα δὲν ἐδάμασεν, ἢ ἀναγκαζόμενος ἀπὸ μίαν συνήθειαν καὶ ἕξιν μηχανικήν. Ἀλλ' ἀπατᾷ καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἄλλους ἑκουσίως, μὲ πρόγραμμα ἰδιοτελείας ἢ ἄλλου ἐλατηρίου καὶ σκοποῦ. Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει ὅποιος θέλει νὰ ἦναι εἰλικρινὴς πρὸς τὸν ἑαυτόν του, εἰς τὰς ἐνεργείας του σύμφωνος πρὸς τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς συνειδήσεως καὶ πρὸς ὅ,τι ὁ ἀδιάφθορος ἔσω ἄνθρωπος διατάσσει, θὰ ἦναι εἰλικρινὴς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους. Ὁ τραγικὸς Ἄγγλος ποιητὴς Σαῖξπηρ εἰς τὸν Ἀμλέτον του θέτει τὰ ἑξῆς λόγια εἰς τὸ στόμα τοῦ Πολωνίου· «καὶ πρὸ παντὸς τοῦτο· ἔσο εἰλικρινὴς πρὸς τὸν ἑαυτόν σου, καὶ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει κατ' ἀναπόδραστον ἀνάγκην — ἴσην πρὸς τὴν ἀνάγκην ἐκείνην κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ νὺξ ἀκολουθεῖ τὴν ἡμέραν — δὲν θὰ ἠμπορέ-

σῃς νὰ ἦσαι ψευδὴς (ἀνειλικρινὴς) εἰς κανένα ἄλλον ἄνθρωπον».

This above all: to thine
own self be true, —
and it must follow, as the
night the day, — thou canst
not then be false to any man. —

Τὸ ψεῦδος ἀνατρέπει τὴν ἡσυχίαν τοῦ ἔσω ἀνθρώπου· ὁ δοῦλος αὐτοῦ εὑρίσκεται εἰς διαρκῆ ἀγωνίαν καὶ ἐπαγρύπνησιν. Εἶναι ὡς ὁ φύλαξ, ὁ σκοπός, ὁ ὁποῖος διαρκῶς καραδοκεῖ, προσέχει μήπως ἐμφανισθῇ ἐχθρός. Ὁ ψεύστης προσέχει μήπως πιασθῇ ὡς ψεύστης, μήπως ἀποκαλυφθῇ ἡ πραγματικότης. Ὅταν γίνῃ ἡ ἀποκάλυψις τίθεται εἰς ἐνέργειαν ἡ ἐφευρετικότης διὰ τὰς δικαιολογίας. Ἀρχίζει ἡ πολυσχιδὴς μέθοδος πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι τὸ ψεῦδος εἶναι ἀλήθεια. Ὁ φιλαλήθης εἶναι ἥσυχος, διότι πάντοτε εἶναι ὁ αὐτός, ἴσος, ἄρτιος. Εἶναι πεπεισμένος ὅτι καὶ ἂν πρὸς καιρὸν παρεξηγηθῇ καὶ παραγνωρισθῇ ἡ ἀλήθεια, εἰς τὸ τέλος πάλιν αὐτὴ θὰ θριαμβεύσῃ. «Καί μοι δοκεῖ, λέγει ὁ Πολύβιος, μεγίστην Θεὸν τοῖς ἀνθρώποις ἡ φύσις ἀποδεῖξαι τὴν ἀλήθειαν, καὶ μεγίστην αὐτῇ προσθεῖναι δύναμιν. Πάντων γὰρ αὐτὴν καταγωνιζομένων, ἐνίοτε δὲ καὶ πασῶν τῶν πιθανοτήτων μετὰ τοῦ ψεύδους ταττομένων, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως αὐτὴ δι᾽ ἑαυτῆς εἰς τὰς ψυχὰς εἰσδύεται τῶν ἀνθρώπων, καὶ ποτὲ μὲν παραχρῆμα δείκνυσι τὴν αὐτῆς δύναμιν, ποτὲ δὲ πολὺν χρόνον ἐπισκοτισθεῖσα, τέλος αὐτὴ δι᾽ ἑαυτῆς ἐπικρατεῖ καὶ καταγωνίζεται τὸ ψεῦδος»[1]. Ὁ φιλαλήθης εἶναι ἀνίκητος, διότι μεγάλη ἡ ἰσχὺς τῆς ἀληθείας· «πάντων ἰσχυρότατον ἡ ἀλήθεια» κατὰ τὸν Ἔσδραν. Ὁ φιλαλήθης καὶ εἰλικρινὴς ἄνθρωπος εἶναι πραγματικῶς ἐλεύθερος· «ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς» ὅταν εἶπεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, νομίζω, δὲν εἶχεν ὑπ᾽ ὄψιν μόνον τὴν ἀντικειμενικὴν ἀλήθειαν, τὴν νέαν θρησκείαν Του, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἀρετὴν τῆς

[1]) Πολυβίου, Ἱστορία... XIII, 5.

εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας ἡ ὁποία ἐλευθερώνει πραγματικῶς τόν ἄνθρωπον ἀπὸ τὴν ποικιλόμορφον δουλείαν εἰς τὴν ὁποίαν δεσμεύεται ὅταν προτιμᾷ τὸ ψεῦδος. Φιλαλήθεια καὶ σταθερότης εἶναι οἱ δύο στύλοι τοῦ χαρακτῆρος, αἱ δύο πτέρυγες τοῦ ἔσω ἀνθρώπου μὲ τὰς ὁποίας πετᾷ ὑψηλά, τελειοποιεῖται, ἀναβαίνει πρὸς τὰ Ὕψη τῆς ἀπείρου Ἀληθείας. Ἡ ὀλιγωρία καὶ ἀδιαφορία ὡς πρὸς τὰ δύο αὐτὰ σοβαρὰ στοιχεῖα τοῦ χαρακτῆρος ἐπέφερε τὴν ἀστάθειαν, τὴν παλιμβουλίαν, τὴν ὑπόκρισιν καὶ ἐν γένει τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἀληθῆ καὶ εὐγενῆ ἀνθρωπισμόν. Τὴν εἰλικρίνειαν διεδέχθη ἡ ὑπόκρισις καὶ ἡ διπροσωπία, τὴν ἀλήθειαν τὸ ψεῦδος, τὴν σταθερὰν ἐμμονὴν εἰς τὰς ὑγιεῖς ἀρχὰς ἡ ἀρχὴ τοῦ μεταβάλλεσθαι καὶ προσαρμόζεσθαι πρὸς πάντα ὅσα ὁ ἠθικῶς μὴ ὑγιὴς ἄνθρωπος προβάλλει ὡς ἀξιώματα τῆς συγχρόνου κοινωνίας. Τοιουτοτρόπως προέκυψεν ἡ μεγάλη κρίσις τῆς ἐποχῆς μας, ἡ ὁποία δὲν εἶναι τόσον κρίσις ἐξωτερικὴ ὅσον κρίσις ἐσωτερική. Τὸ τοῦ ποιητοῦ Ὁρατίου « Quid leges sine moribus », τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευσεν ὡς σύνθημα κατὰ τὸν δέκατον ἕβδομον αἰῶνα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ πεποιθήσεις τοῦ δεκάτου ὀγδόου διδάσκοντος τὴν διὰ τῶν ἐξωτερικῶν (νόμων) ἀνόρθωσιν τοῦ ἀνθρώπου, φαίνεται εἴπερ ποτε σήμερον διατηροῦν μεγάλην ἰσχύν. Τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα εἶναι πρὸ παντὸς ζήτημα ἠθικόν, ζήτημα διαπλάσεως τοῦ ἔσω ἀνθρώπου, βελτιώσεως τοῦ χαρακτῆρος ἐν τῷ ὁποίῳ μεγάλην καὶ σπουδαίαν καταλαμβάνουν θέσιν ἡ φιλαλήθεια, ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ σταθερότης. Εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ στρέψουν τὴν προσοχήν των ὅλοι οἱ μεγάλοι παράγοντες, οἱ πονοῦντες τὴν Κοινωνίαν, οἱ συντελεσταὶ τῆς ἀληθινῆς καὶ ἀσαλεύτου προόδου τῆς Ἀνθρωπότητος.

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΙΛΗΤΟΥ ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΥ

ΣΧΟΛΑΡΧΟΥ ΤΗΣ Ι. ΘΕΟΛ. ΣΧΟΛΗΣ

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗΝ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

« Χαῖρε σφόδρα θύγατερ Σιών, κήρυσσε θύγατερ Ἱερουσαλήμ. Τέρπου καὶ εὐφραίνου ἐξ ὅλης καρδίας σου. Περιεῖλε Κύριος ἐκ Σοῦ τὰ ἀδικήματα τῶν ἀντικειμένων Σου· Λελύτρωσαι ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν Σου. Κύριος βασιλεὺς ἐν μέσῳ Σου, οὐκ ὄψει κακὰ οὐκέτι καὶ εἰρήνη ἐπὶ Σοὶ εἰς τὸν αἰῶνα ».

Πρὸς τὸν χαρμόσυνον τοῦτον χαιρετισμόν, ὅστις ὡς θριάμβου ἰαχὴ περιήχησέ ποτε τὴν περιάκουστον Βιθυνικὴν Μητρόπολιν καὶ ἀντελάλησεν ἀνὰ σύμπαντα τὸν Ὀρθόδοξον κόσμον, εὐφροσύνως συνενοῦμεν καὶ ἡμεῖς σήμερον, ἐν τῇ ἀδιακόπῳ σειρᾷ τῆς Παραδόσεως, ἐπινικίους ᾠδὰς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, πανηγυρίζουσαν τὰ νικητήρια κατὰ πολεμίων ἐξωτερικῶν καὶ ἐσωτερικῶν. Τέκνα πιστὰ τῆς Ἁγίας Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τῆς Ἐκκλησίας τῶν μαρτύρων, τῶν ὁμολογητῶν, τῶν ἁγίων, τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τῶν Ἀποστολικῶν Παραδόσεων, ἐν μεταρσιώσει ψυχῆς προσατενίζομεν πρὸς τὴν ἵδρυσιν, τὴν στερέωσιν καὶ τὴν ἐπέκτασιν αὐτῆς ἀνὰ τὸν κόσμον ὡς πρὸς τὸ μοναδικὸν γεγονὸς τῆς Ἱστορίας, ἐν τῷ ὁποίῳ εὑρίσκει τὸν αἰτιώδη λόγον αὐτοῦ ὅ,τι καλόν, εὐγενὲς καὶ γενναῖον ἐξήνθησεν ἐν τῷ πολιτισμῷ, ὡς πρὸς τὸ γεγονὸς τὸ κυριαρχοῦν συνόλης τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπότητος.

Θέαμα παράδοξον ἐξελίσσεται πρὸ τῶν νοερῶν ἡμῶν ὀφθαλμῶν, ὑπερβαῖνον πᾶσαν ἀνθρωπίνην πρόβλεψιν, πάντα ὑπολογισμὸν ἀνθρώπινον. Ἐκ τοῦ μηδενὸς δημιουργεῖται βασιλεία κραταιά, καίτοι ὅλος ὁ κόσμος ἀντίπαλος ἐξηγέρθη. Εἶναι ἡ πνευματικὴ ἐκείνη βασιλεία, ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ὁποίας τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου κατῄσχυναν τοὺς σοφοὺς καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου κατῄσχυναν τὰ ἰσχυρὰ καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ

ἐξουθενημένα καὶ τὰ μὴ ὄντα κατήργησαν τὰ ὄντα. Εἶναι ἐκείνη περὶ τῆς ἑνότητος καὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς ὁποίας προσηυχήθη ὁ Κύριος καὶ ἐκήρυξεν αὐτὴν καὶ τῶν πυλῶν τοῦ Ἅδου ἰσχυροτέραν.

Ἐν δὲ τῇ ἐπιφοιτήσει τῶν εὐσεβῶν σκέψεων, τὰς ὁποίας προκαλεῖ ἡ παροῦσα ἐπέτειος, ἡ μεστὴ ἱερωτάτων καὶ τιμιωτάτων ἀναμνήσεων, αἰσθανόμεθα διανοιγομένας τὰς ψυχὰς εἰς τὰς ζωηφόρους πνοὰς κόσμων ὑπεργείων καὶ τεινούσας πρὸς τὴν κοινωνίαν ὑψηλοτέρων ἰδανικῶν πίστεως, ἰσχυροτέρων ἐμπνεύσεων ἐλπίδος, ζωηροτέρων αἰσθημάτων ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν. Καὶ ἐν τῇ ἁγίᾳ ταύτῃ ἐκστάσει καὶ τῇ θεωρίᾳ τῆς παλαιᾶς καὶ πάντοτε ἀνανεουμένης δόξης μεταλαμβάνομεν ἀθανάτου τραπέζης πνευματικῆς εἰς ἐνίσχυσιν καὶ στηριγμὸν τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Ἀλλ' ἐν τῇ μυστικῇ ταύτῃ ἑορτίῳ μεταλήψει, τὴν ὁποίαν προσφέρει ἡ Ἐκκλησία, εὐγλωττοτέρα παντὸς λόγου καὶ ἁρμοδιωτέρα πρὸς τὰ πράγματα θὰ ἦτο ἡ εὐλαβὴς σιωπή. Πλὴν καὶ ἀκουσίως αἰσθανόμεθα λυομένην τὴν ἀσθενῆ καὶ ἀπερίτεχνον γλῶσσαν εἰς ἐξαγόρευσιν τοῦ θαυμασμοῦ ἡμῶν πρὸς τὸ ἀπαράβλητον μεγαλεῖον καὶ τὴν αἰωνίαν δόξαν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Παναγιώτατε Δέσποτα,

Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι,

Λαὲ τοῦ Κυρίου ἠγαπημένε καὶ περιούσιε,

Οἱ ἐκ συστήματος ἀποστρεφόμενοι τὸ ὑπερφυσικόν, ματαίως ἐπιχειροῦσι νὰ παραστήσωσι τὸ Χριστιανικὸν Θαῦμα ὡς προϊὸν περιστάσεων καιρικῶν καὶ ἀνθρωπίνων παραγόντων. Ἡ ἐξάπλωσις τῆς Ἐκκλησίας οὐδὲν ἔχει κατ' αὐτοὺς τὸ ἀνεξήγητον καὶ θαυμαστόν, ὀφείλεται ἁπλῶς εἰς τὴν κατάστασιν τοῦ τότε κόσμου καὶ εἰς τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν τῆς Πολιτείας. Ἡ δύναμις δηλαδὴ ὀφείλεται κατὰ τὸν λόγον τοῦτον εἰς τὴν ἀσθένειαν, ἡ ἀγάπη φυσικῶς ἐξεκολάφθη ἐκ τοῦ ἐγωϊσμοῦ, τὴν ἠθικὴν τοῦ Εὐαγγελίου ἐγέννησεν ἡ διαφθορὰ τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ ἡ πλάνη αὐτομάτως ἐξήστραψεν εἰς ἀλήθειαν! Ὦ! πόσον ἐξευτελίζεται τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ὁσάκις δὲν καταυγάζεται ὑπὸ τοῦ φωτὸς τῆς πίστεως! Ἀλλ' ἀναδράμωμεν πρὸς αὐτὴν τὴν γενέθλιον ἡμέραν τῆς Ἐκκλησίας, πρὸς τὴν πρώτην χριστιανικὴν Πεντηκοστήν, ἥτις ὑπῆρξε καὶ ἡ ἱστορικὴ ἀφετηρία τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀντιπαραβολὴ τῆς πενιχρότητος τῶν διατιθεμένων μέσων πρὸς τὸν ὄγκον τοῦ ἐπιτευχθέντος ἀποτελέσματος ἐν τῷ πλαισίῳ τῶν καιρικῶν περιστάσεων, ἀσφαλῶς ἄγει εἰς τὴν προσήκουσαν ἐκτίμησιν τῆς ἐννοίας καὶ τῆς ἀξίας τῶν σήμερον πανηγυριζομένων ἠθικῶν κατακτήσεων τῆς Ἐκκλησίας καὶ δικαιοῖ τὴν πίστιν ἡμῶν.

Μόλις ἑκατὸν καὶ εἴκοσι μέλη ἠρίθμει ἡ ἀρτιπαγὴς Ἐκκλησία τῆς

Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὴν Πεντηκοστήν. Ἀλλ' ἤρκεσε νὰ ἀνατείλῃ ἡ ἱστορικὴ ἐκείνη ἡμέρα τῆς πρώτης ἐπισήμου ἐμφανίσεως τοῦ χριστιανισμοῦ, καθ' ἣν δημοσίᾳ πλέον καὶ ἐνώπιον ποικιλεθνοῦς ἀκροατηρίου ἐκηρύχθη ἡ τέως συγκαλυπτομένη περὶ Χριστοῦ ἀλήθεια, ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια, ἡ προφαινομένη ἐν ταῖς προφητικαῖς ῥήσεσι καὶ τῇ κοινῇ προσδοκίᾳ, διὰ νὰ ἐπιλάμψῃ τὸ χριστιανικὸν φῶς εἰς ψυχὰς πεντακισχιλίας. Ἤδη ἐσχηματίσθη ἡ πρώτη χριστιανικὴ ἑστία. Καὶ ἐσχηματίσθη εἰς τὸ περιβάλλον τῆς ἐμπαθεστέρας προκαταλήψεως, ἐκεῖ ὅπου πρὸ πεντήκοντα μόλις ἡμερῶν ὁ Σωτὴρ προσηλώθη εἰς τὸν σταυρὸν ὡς ὁ ἔσχατος τῶν κακούργων, ἐκεῖ ὅπου ἡ ἰουδαϊκὴ μισαλλοδοξία ὑπὸ τὴν κατεύθυνσιν τοῦ διώκτου Σαύλου θὰ ἐθανάτου διὰ λιθοβολισμοῦ τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον καὶ θὰ ἦγε σιδηροδεσμίους τοὺς χριστιανούς. Μετὰ τὸ δημιουργικὸν ἐκεῖνο κήρυγμα τοῦ Πέτρου ὑπόπτεροι οἱ Ἀπόστολοι σπεύδουσι πρὸς τὴν Ἰουδαίαν καὶ τὴν Σαμάρειαν, πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου, πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τὸ Καπιτώλιον, μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τοῦ κόσμου, σπείροντες τοῦ Εὐαγγελίου τὸν σπόρον, διδάσκοντες τὰ ἔθνη τὴν χριστιανικὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀλήθειαν ἐκείνην, ὑπὸ τὴν ζωογόνον καὶ ἀναπλαστικὴν ἐπίδρασιν τῆς ὁποίας ἡ ἀνθρωπίνη ἀξία θὰ ἀνεβιβάζετο ἐκεῖ ὅθεν ἐξέπεσεν, ὁ δοῦλος θὰ ἀνεγεννᾶτο εἰς ἐλεύθερον ἄνθρωπον, ἡ οἰκογένεια θὰ ἀνυψοῦτο εἰς θεσμὸν θεοσύστατον, ἡ κοινωνία θὰ ἀνεκαινίζετο εἰς Ἐκκλησίαν Θεοῦ, τὰ πλήθη τὰ κεχωρισμένα θὰ συνεδέοντο εἰς ἀδελφότητα. Εἰς τί θὰ ἰσχύσωσι τὰ παρεμβαλλόμενα προσκόμματα καὶ οἱ κίνδυνοι οἱ ἀπὸ τῶν ποταμῶν καὶ λῃστῶν καὶ γένους καὶ ἐθνῶν καὶ πόλεων καὶ ἐρημιῶν καὶ θαλάσσης καὶ ψευδαδέλφων καὶ λιμοῦ καὶ δίψης καὶ ψύχους και γυμνότητος; Τί σημαίνει ἂν τὸ νέον κήρυγμα εἶναι ἀνατρεπτικὸν θρησκευτικῶν καὶ ἐθνικῶν παραδόσεων, βαθύτατα ἐρριζωμένων, ὁ δὲ λόγος τοῦ Σταυροῦ διὰ μὲν τοὺς Ἰουδαίους εἶναι σκάνδαλον, διὰ δέ τοὺς Ἕλληνας μωρία; Μήπως δὲν εὐλογεῖ τὰς προσπαθείας των ὁ Κύριος κατὰ τὴν δοθεῖσαν ἐπαγγελίαν; Τί ἂν ἐπιχειροῦσι νὰ ἀντιταχθῶσι δώδεκα αὐτοί, ἀνίσχυροι καὶ ἄσοφοι κατὰ κόσμον, πρὸς ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας, πρὸς τὸν τῦφον τῶν κατὰ κόσμον σοφῶν καὶ τὴν μισαλλοδοξίαν τῶν ὄχλων καὶ ὁσημέραι ἐγγύτερον φέρονται πρὸς τὸ μαρτύριον; Μήπως καὶ εὐφημούμενοι καὶ δυσφημούμενοι καὶ ζῶντες καὶ ἀποθνήσκοντες δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸν Κύριον;

Πόσον δὲ ταχέως αὐξάνεται εἰς μέγα καὶ εὐσκιόφυλλον δένδρον ὁ κόκκος τοῦ σινάπεως πρὸς τὸν ὁποῖον παραβολικῶς εἶχεν ἐξομοιώσει τὴν Ἐκκλησίαν Του ὁ Χριστός; Πόσον ραγδαίως συντελεῖται ἡ ἐξάπλωσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ; Πανταχοῦ ἱδρύονται ἐκκλησίαι χριστιανικαί, κέντρα καὶ ἐργαστήρια πολιτισμοῦ καὶ ἡμερώσεως. Μόλις εἰκοσιπενταετία παρῆλθεν ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ὁ Παῦλος, μία τῶν ἐπιβλητικωτέρων ἐκπροσωπή-

σεων τοῦ Χριστιανικοῦ Θαύματος, μετ' ἐγκαυχήσεως εὐαγγελίζεται πρὸς τοὺς Ρωμαίους ὅτι «ἡ πίστις ἡμῶν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ καταγγέλλεται», ὁ δὲ Ἰωάννης πρὶν μεταστῇ εἰς τὴν αἰωνιότητα δοκιμάζει τὸ εὐάρεστον συναίσθημα νὰ χαιρετίσῃ καὶ νουθετήσῃ τοὺς ποιμένας ἑπτὰ πολυτέκνων καὶ ἀνθουσῶν εἰς ἔργα πίστεως ἐκκλησιῶν ἐν Ἀσίᾳ. Ἀνατέλλει ἤδη ὁ Β' αἰών. Ἡ φύλαξις τῆς παρακαταθήκης ἔχει μεταβιβασθῇ εἰς τοὺς Ἀποστολικοὺς Πατέρας. Οἱ διωγμοὶ ἐντείνονται, ἀλλὰ και ἡ Ἐκκλησία ἐμπεδοῦται καὶ ἐπεκτείνεται. Καὶ καθ' ὃν χρόνον Πλίνιος ὁ νεώτερος, ἀντιπροσωπεύων τὸ Κράτος ἐν Βιθυνίᾳ, θρηνεῖ ἐπὶ τῇ ραγδαίᾳ καταρρεύσει τοῦ ἐθνισμοῦ ἐν ταῖς ἀπεράντοις ἐπαρχίαις τοῦ Πόντου καὶ τῆς Βιθυνίας, καὶ ἐποδύρεται εἰς τὰ πρὸς τὴν Ρώμην ὑπομνήματα τὴν παντελῆ ἐρήμωσιν τῶν εἰδωλικῶν ναῶν, τῶν θυσιῶν τὴν κατάπαυσιν καὶ τὸ ἀργόσχολον τῶν ἱερέων, ὁ Εἰρηναῖος ψάλλει τοὺς θριάμβους τῆς Ἐκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰβηρίᾳ καὶ τῇ χώρᾳ τῶν ἑσπερίων Γαλατῶν καὶ τῶν Κελτῶν, ἐν Ἀνατολῇ καὶ Παλαιστίνῃ, ὁ δὲ Τερτυλλιανός, σφοδρὸς καὶ πνευματώδης συνήγορος τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας, ἀναφωνεῖ πρὸς τοὺς ἐθνικούς· «Μόλις χθεσινοὶ εἴμεθα καὶ ὅμως πανταχοῦ εἰσεχωρήσαμεν, εἰς τὰς πόλεις ἡμῶν και τὰς νήσους καὶ τὰ χωρία, εἰς τὸν στρατὸν καὶ τὰς δημοσίας λειτουργίας, εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ τὰς ἀγορὰς καὶ μόνον τὰ εἰδωλεῖα ἀφήκαμεν εἰς ὑμᾶς». Ἡ αὐτὴ εἰρηνικὴ καὶ εὐσταθὴς πανταχοῦ εἰσχώρησις καὶ κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα. Ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἤδη ἐπεκταθῇ καθ' ἅπασαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς μεγάλα τμήματα τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς.

Ὁποῖον δὲ τὸ περιβάλλον ἐν τῷ ὁποίῳ μετὰ τόσης εὐσταθείας διεδίδετο ὁ λόγος τοῦ Σταυροῦ, τὸ κήρυγμα τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ τῆς ἠθικῆς ἀνακαινίσεως, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀδελφοσύνης; Ἄρχοντες καὶ ἡγεμόνες ἔκδοτοι εἰς τὴν μέθην τῶν ὀργίων καὶ εἰς πᾶσαν πνευματικὴν ἀνάτασιν ἀναίσθητοι, φιλόσοφοι καὶ λόγιοι σαρκάζοντες πρὸς πᾶσαν παλαιὰν ἀξίαν, διακωμῳδοῦντες τὰ ἱερὰ καὶ ὅσια τῆς νέας θρησκείας, ἱερεῖς ἐμπορευόμενοι τὴν λατρείαν τῶν εἰδώλων, ὄχλος ἀμαθὴς καὶ ἕτοιμος εἰς πᾶσαν ἐκδήλωσιν μισαλλοδοξίας. Καὶ ὅμως ἡ ἀναδημιουργία γοργῶς συνετελεῖτο. Καὶ ἡ Ἐκκλησία προσηύξανε τοὺς προσηλύτους καὶ προσείλκυε μέλη ἀπὸ πασῶν τῶν κοινωνικῶν τάξεων, ἀπὸ τῶν ἁμαξοβίων καὶ τῶν σκηνιτῶν μέχρι τῶν λογίων καὶ τῶν φιλοσόφων, ἀπὸ τῶν καλυβῶν μέχρι τῶν ἀνακτόρων. «Πολλοὶ ἀποροῦντες διὰ τὴν ἀκλόνητον ἡμῶν εὐστάθειαν, ἔλεγεν ὁ Τερτυλλιανός, ἠρεύνησαν τὰ αἴτια μιᾶς τόσῳ θαυμαστῆς ἐγκαρτερήσεως καὶ ὅταν ἐγνώρισαν τὴν ἀλήθειαν μετέστησαν εἰς τὴν χριστιανικὴν παράταξιν καὶ ἐβάδισαν μεθ' ἡμῶν τοῦ μαρτυρίου τὸν δρόμον».

Ὁ δρόμος τοῦ μαρτυρίου! Ἀλλὰ ποῖος θὰ ἦτο ἱκανὸς νὰ ἀναπαραστήσῃ κατ' ἀκρίβειαν τὰς τραγικὰς σκηνὰς τοῦ χριστιανικοῦ δράματος, τῆς ἀνίσου

ἐκείνης καὶ μοναδικῆς ἐν τῇ Ἱστορίᾳ πάλης μεταξὺ τῆς ὠργανωμένης ἁμαρτίας καὶ τῆς ἠρέμου ἐγκαρτερήσεως, τῆς ὁποίας θέατρον ἐγένετο, πρωτοστατούσης τῆς χριστιανομάχου Ρώμης, πᾶσα πόλις καὶ ἐπαρχία τοῦ ἀχανοῦς κράτους τῶν Καισάρων; Ποῖος θὰ τονίσῃ εἰς παναρμόνιον μελῳδίαν τὴν ἐπιθανάτιον προσευχὴν τῶν χριστιανῶν μαρτύρων, τὴν ἀποπνέουσαν τὸ ἄρωμα τῆς εἰς Θεὸν πίστεως καὶ τῆς συγγνώμης πρὸς τοὺς δημίους, ποῖος θὰ δραματοποιήσῃ τὴν ἀτελεύτητον θυσίαν εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἀγάπης ἐκείνης ἧς «μείζονα οὐδεὶς ἔχει ἵνα τις θῇ τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ»; Ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας ἔκθαμβος ὁ κόσμος παρακολουθεῖ τὰς φάσεις τῆς ἀνίσου πάλης. Παράδοξον! Τὸ θάρρος ἐγιγαντοῦτο ἀκριβῶς εἰς στιγμὰς καθ' ἃς συντρίβεται ἡ ἀνθρωπίνη ἐλπίς! Ἐκ τοῦ ἀγῶνος νικήτρια ἐξέρχεται οὐχὶ ἡ ὠργανωμένη ὑλικὴ ἰσχύς, ἀλλ' ἡ ἄοπλος καὶ ἀνθρωπίνως ἀνυπεράσπιστος χριστιανικὴ πίστις. Τίς θὰ χωρίσῃ τοὺς εὐγενικοὺς μάρτυρας ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ καὶ θὰ ἐξαναγκάσῃ εἰς ἀπάρνησιν τῆς καλῆς ὁμολογίας, εἰς λιποταξίαν; Τὰ προληπτικῶς λαμβανόμενα μέτρα τῆς δημεύσεως τῶν ἀγαθῶν, τῆς ἀποστερήσεως τῶν ἀξιωμάτων καὶ τῆς κοινωνικῆς δυσφημίσεως εἶναι ἀνίσχυρα εἰς ἀναχαίτισιν τοῦ ὁσημέραι ὀγκουμένου χριστιανικοῦ ρεύματος. Τὰ ἰκριώματα καὶ οἱ σταυροί, τὰ φάσγανα καὶ οἱ τροχοὶ καὶ αἱ πυραὶ εἶναι ἡ χρυσῆ γέφυρα ἡ μετάγουσα εἰς τὴν αἰωνίαν πατρίδα. Πρὸς τὸ μαρτύριον χωροῦσιν ἄνθρωποι πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας, πλούσιοι καὶ ἀριστοκράται καὶ λόγιοι καὶ βαθμοῦχοι καὶ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ, γέροντες σεβάσμιοι καὶ νέοι εὐσταλεῖς καὶ παρθένοι τρυφεραὶ καὶ δέσποιναι εὐγενεῖς καὶ παιδία μόλις τὴν αὐγὴν τῆς ζωῆς χαιρετίσαντα. Ὁ ἀδάμαστος ἡρωϊσμὸς πολλάκις συγκινεῖ καὶ μαλάσσει τοὺς διώκτας καὶ παρασύρει εἰς τὴν καλὴν ὁμολογίαν, εἰς τὸ μαρτύριον!

Τρεῖς ὅλοι αἰῶνες διέρρευσαν, αἰῶνες σκληροτάτων διωγμῶν, ἀλλὰ καὶ δόξης διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ πίστις, ἡ ὑπεράνθρωπος ἐκείνη ἱκανότης, ἡ εἰς μίαν ἑστίαν κεντρικὴν συνενοῦσα τὰς διαφόρους καὶ κεχωρισμένως ἐνεργούσας δυνάμεις τοῦ πνεύματος, ἡ συμπεπυκνωμένη ἐκείνη δύναμις ἡ μετακινοῦσα ὄρη καὶ ἀνατρέπουσα τὰ μεγαλύτερα ἐμπόδια, ἐξέλαμψεν ἐν ὅλῃ τῇ θεοκινήτῳ αὐτῆς ἐνεργείᾳ καὶ ἐχάρισε τὴν νίκην εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ τέως ἐχθρὰ πολιτικὴ ἐξουσία ὑποκύπτουσα εἰς τὴν δύναμιν τῶν πραγμάτων ἀναγκάζεται νὰ ἐπιδείξῃ ἀνοχὴν κατ' ἀρχάς, βραδύτερον εὐμένειαν καὶ τέλος ἐπίσημον ἀναγνώρισιν καὶ προστασίαν. Ἂς ἁμιλλῶνται εἰς εὐφυολογίας φυσικῶν ἐξηγήσεων οἱ δυσπιστοῦντες πρὸς τὴν θείαν ἀρχὴν καὶ γένεσιν τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἡ ὑπὸ τοσούτους δυσμενεῖς ὅρους σύστασις, ἑδραίωσις καὶ ἐπέκτασις τῆς Ἐκκλησίας μόνον εἰς τὴν ἀπροσμάχητον δύναμιν τοῦ θεοῦ εὑρίσκει τὴν ἐξήγησιν αὐτῆς.

Ἀλλ' ὁ ἀγὼν καὶ ἡ θυσία, εὐσεβεῖς ἀκροαταί, εἶναι αὐτὴ ἡ ζωὴ τῆς

Ἐκκλησίας. Εἶναι οἱ παράγοντες οἱ ὑφαίνοντες ὁτὲ μὲν φανερῶς ὁτὲ δὲ ἀφανῶς τὴν ἱστορικὴν αὐτῆς ἐξέλιξιν. Μήπως ὁ Σταυρὸς δὲν ὑπῆρξεν ἡ γενεσιουργὸς αἰτία καὶ τὸ ἱερώτατον σύμβολον τῆς Ἐκκλησίας; Ὁ κατ᾽ αὐτῆς πόλεμος δὲν ἔπαυσεν· ὄψιν μόνον ἤλλαξε καὶ τακτικήν. Παραλείπω τὸν ἀπὸ τῆς μεταναστεύσεως τῶν ἐθνῶν κίνδυνον καὶ περιορίζομαι εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῶν αἱρετικῶν κακοδοξιῶν, αἵτινες ἐπὶ αἰῶνας ὅλους ἐσπάρασσον τὰ σπλάγχνα τῆς Ἐκκλησίας. Μόλις ἐκόπασεν ὁ ἀπὸ τῶν διωγμῶν σάλος καὶ ἰδοὺ νέος ἐξαπολύεται κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως πόλεμος, ἀπειλῶν νὰ παραποιήσῃ τὴν ἀλήθειαν, νὰ διασπάσῃ τὴν ἑνότητα. Τοὺς Νέρωνας καὶ τοὺς Διοκλητιανοὺς διαδέχεται ἡ ἀλληλόπλοκος σειρὰ τῆς ποικιλωνύμου καὶ πολυμόρφου αἱρέσεως, ἀπὸ τοῦ ἀρειανισμοῦ μέχρι τῆς δυσσεβοῦς εἰκονομαχίας, διατελούσης πολλάκις ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Πολιτείας. Διότι, κατὰ τὴν χρυσορρήμονα γλῶσσαν, «πολλαὶ τῆς ἀσεβείας αἱ ὁδοί, ἡ δὲ τῆς ἀληθείας μία· καὶ γὰρ ποικίλη καὶ πολυειδὴς καὶ συγκεχυμένη ἡ πλάνη, ἡ δὲ ἀλήθεια μία». Μάταιαι καὶ ἐπικίνδυνοι ἀπόπειραι τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος προσπαθοῦντος νὰ ρυθμίσῃ τὴν ἐξ Ἀποκαλύψεως ἀλήθειαν πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ὀρθοῦ λόγου, ἀξιοῦντος νὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὸ δόγμα ἄνευ τοῦ ἀπαραιτήτου ὁδηγοῦ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Παραδόσεως. Πόσον ἐκινδύνευσεν ἐντεῦθεν νὰ διαφθαρῇ ἡ πίστις, νὰ διασπασθῇ ἡ ἑνότης, νὰ καταστραφῇ ὅ,τι ἐξησφαλίσθη διὰ τοσούτων ἀγώνων μαρτυρικῶν! Ἀλλ᾽ οἱ μάρτυρες οὐδέποτε ἀπέλιπον τὴν Ἐκκλησίαν. Εἰς τὴν διαφύλαξιν τῆς «μιᾶς ἀληθείας», τοῦ θησαυροῦ τῆς πίστεως νέοι μάρτυρες καὶ ὁμολογηταὶ προσφέρουσι τὸ αἷμά των. Χορεία ὅλη θεοφόρων Πατέρων καὶ Διδασκάλων διὰ θυσιῶν ἀνεκδιηγήτων προμαχεῖ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἀποκαθαίρουσα ὑπὸ τὸ φῶς τῆς παραδεδομένης διδασκαλίας, διὰ τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφῖδος, τὸ γνήσιον ἀπὸ τοῦ κιβδήλου, τὸ ἀληθὲς ἀπὸ τοῦ ψευδοῦς, τὸ ἀρχαιοπαράδοτον ἀπὸ τοῦ νέου καὶ ἐπεισάκτου, διασαφοῦσα καὶ περιθριγγοῦσα τὰ διαμφισβητούμενα ὑπὸ τῆς αἱρέσεως, εἰς ὅρους ἐκκλησιαστικοὺς ἀναλλοιώτους. Τὰ πάντα ἀνακρίνονται καὶ μετρῶνται πρὸς τὴν στάθμην καὶ τὸν κανόνα τῆς Ἀποστολικῆς διδασκαλίας, πρὸς τὸ ἀσφαλὲς γνώρισμα τῆς ἀληθοῦς παραδόσεως, πρὸς «ὅ,τι πάντοτε πανταχοῦ καὶ ὑπὸ πάντων ἐπιστεύθη». Ἡ Νίκαια καὶ τὸ Βυζάντιον, ἡ Ἔφεσος καὶ ἡ Χαλκηδὼν καθίστανται ἐκ περιτροπῆς «ὀρθοδόξων δογμάτων δικαστήρια καὶ κριτήρια τῆς εὐσεβείας» ἐν τοῖς ὁποίοις «πᾶσα ἔνθεος παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας, κοινῇ ψήφῳ, ἀπολαμβάνει τὸ κῦρος». Τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, ἡ ἀδαμαντίνη αὕτη βάσις τῆς ἀποστολικότητος, τοῦ αὐθυποστάτου καὶ τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας ἐξήστραψεν εἰς ἀκλόνητον εὐστάθειαν καὶ ἐν τῇ πάλῃ κατὰ τῶν αἱρέσεων, εὐστάθειαν χωροῦσαν μέχρι τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἐξησφάλισε τὴν ἁγνότητα καὶ ἀκεραιότητα τῆς πίστεως, ὡς ἄλλοτε ἐν ταῖς περιπετείαις τῶν διωγμῶν διεφύλαξεν ἀνέθευ-

τον τὴν παράδοσιν καὶ ἀδιάκοπον τὴν συνοχὴν τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιῶν. Ἡ ὀρθόδοξος πίστις, ὡς παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων, διετυπώθη εἰς δόγματα ἀμετακίνητα, εἰς τὰ θεόπνευστα ψηφίσματα τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Διεβλήθη καὶ διαβάλλεται τὸ δόγμα ὑπὸ τῶν ἐπιζητούντων ἀδογμάτιστον χριστιανισμὸν ὡς ἐπιβάλλον φορτία ἐπαχθῆ καὶ περιττὰ εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, ὡς δεσμεῦον τὴν ἀνθρωπίνην σκέψιν. Πλάνη οἰκτρά! Λησμονεῖται ὅτι τὸ δόγμα, ὡς συστηματικὴ παράστασις καὶ ἔκφρασις τῶν ἐν τῇ Ἀποκαλύψει φερομένων θείων ἀληθειῶν, εἶναι τὸ ὑποτρέφον καὶ ἐμπνέον τὴν πίστιν εἰς ἐνεργὸν ἀρετήν, ὡς ἡ θεωρία τὴν πρᾶξιν, ὅτι ἄνευ τούτου ἡ πίστις ἡ πτεροῦσα τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεὸν θὰ ἦτο συγκεχυμένον τι καὶ νεφελῶδες, ὁ δὲ ἠθικὸς βίος καὶ ἡ ἀρετὴ θὰ ἐστεροῦντο τοῦ οὐσιώδους αὐτῶν ἐρείσματος καὶ κινήτρου. Λησμονεῖται ὅτι τὸ δόγμα, ὡς τὸ συγκεκριμένον περιεχόμενον τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ἐναρμονίζεται πρὸς τὰς βαθυτέρας ἐφέσεις τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας καὶ ὑπῆρξε πάντοτε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀστείρευτος πηγὴ βίου εναρέτου, μεγαλουργοῦ ἀγάπης πρὸς τὸν θεὸν καὶ τὸν πλησίον, δύναμις καινοποιοῦσα τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἀλλ' ἐπῆλθον χρόνοι ἀτυχεῖς, καθ' οὓς πλάναι ἀνθρώπιναι καὶ ἀδυναμίαι, ἀπότοκοι τῆς συμφύτου ἁμαρτίας, παρεποίησαν ἐνιαχοῦ τὴν ἀρχαιοπαράδοτον διδασκαλίαν καὶ διέσπασαν τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας. Ἡ Δύσις ἀπεσχίσθη τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ ποὺ μὲν παρενοήθη ἡ ἔννοια καὶ ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας ὡς πιστοῦ καὶ εὐλαβοῦς φύλακος τῶν παραδεδομένων καὶ ὑπεδουλώθη ἡ Παράδοσις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ κατέστη τροφὸς πλείστων καινοτομιῶν, ποὺ δὲ ἐξ ἀντιθέτου παρεγνωρίσθη ἡ ἀξία καὶ ἡ χρησιμότης τῆς Παραδόσεως, ὡς τοῦ ἀσφαλοῦς καὶ ἀπαραιτήτου ὁδηγοῦ ἐν τοῖς ζητήμασι τῆς πίστεως, καὶ παρεπλανήθη τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ἐν τῇ ἐρεύνῃ τῶν τῆς πίστεως διὰ νὰ περιπέσῃ εἰς τὰς ἀκρότητας τοῦ ὀρθολογισμοῦ. Καὶ παριστᾷ λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία τὸ λυπηρὸν θέαμα τῆς διαιρέσεως εἰς ὁμάδας κεχωρισμένως καὶ ἀνεξαρτήτως ἀπ' ἀλλήλων δρώσας! Ὁπόσον βαθυτέρα καὶ εὐρυτέρα θὰ ἦτο ἡ ἐπὶ τοῦ κόσμου ἀναπλαστικὴ ἐπίδρασις αὐτῆς, ἐὰν πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐνεφανίζετο ὡς μία δύναμις, ὡς συγκρότημα ἑνιαῖον χρησιμοποιοῦν ἐν ἑνιαίᾳ κατευθύνσει τὰ ζωτικὰ στοιχεῖα τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας εἰς ζύμωσιν καὶ ἠθικὴν διάπλασιν τοῦ κοσμικοῦ φυράματος! Καὶ ὁ μὲν Κύριος θὰ ἐπίδῃ ἐπὶ τὴν προσευχὴν τῶν εἰλικρινῶς εὐχομένων διὰ τὴν ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἀγάπῃ ἀνασύνδεσιν τῶν διεσπασμένων, διὰ τὴν συνένωσιν τῶν φύσει συγγενῶν καὶ οἰκείων, διὰ τὴν ἄρσιν τῆς διαστάσεως, δι' ἣν βλασφημεῖται τὸ πανάγιον αὐτοῦ ὄνομα ἐν τοῖς ἔθνεσι.

Ἡμεῖς δέ, ἀδελφοί, κρατῶμεν τὰς ὀρθοδόξους παραδόσεις, φυλάττωμεν

τὴν παρακαταθήκην τῆς πίστεως, τὴν ὁποίαν, ὡς θησαυρὸν τιμιώτατον δι᾽ ἀνεκδιηγήτων θυσιῶν διασωθέντα, ἐπιδεικνύει σήμερον μετ᾽ ἐγκαυχήσεως εἰς τὰ πιστὰ αὐτῆς τέκνα ἡ Ἁγία Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ γεννήσασα ἡμᾶς καὶ αὐξάνουσα ἐν Χριστῷ. Αὕτη ἱδρύθη «στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας», ἄσυλον καὶ ἀσφαλὲς καταφύγιον τῆς ταλαιπωρουμένης ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Παρ᾽ αὐτῆς ἀντλοῦμεν τὰ μέσα καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας. Ἀφωσιωμένοι εἰς τὰ ἅγια ἰδεώδη τῆς Ἐκκλησίας, ἡνωμένοι ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἀγάπῃ πρὸς Αὐτὴν καὶ πρὸς ἀλλήλους, οἰκειωθῶμεν τὸ ὀρθόδοξον πνεῦμα, κατεργαζόμενοι ἐν φόβῳ Θεοῦ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν. Εἰς τοῦτο ἐντείνωμεν πάσας ἡμῶν τὰς δυνάμεις ἐν τοῖς παροῦσιν ἰδίᾳ καιροῖς, καθ᾽ οὓς πολλαὶ αἱ κατὰ τῆς πίστεως ἡμῶν ἐπιβουλαί. Ἐνταῦθα ἡ ψυχοφθόρος ἀπιστία ὑπὸ τὸ σεμνὸν προσωπεῖον τῆς φιλοσοφίας καὶ τὰ εὔηχα ὀνόματα τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐλευθέρας σκέψεως. Ἐκεῖ ὁ χαμαίζηλος ὑλισμὸς ὑπὸ τὸ ἐπαγωγὸν κήρυγμα τῆς κοινωνικῆς ἀναγεννήσεως ἀπειλεῖ νὰ ἀνακόψῃ πᾶσαν ἀνάτασιν πρὸς τὰ ὑψηλὰ ἰδεώδη. Καὶ περαιτέρω ἡ κακοδοξοῦσα αἵρεσις ποικίλας μορφὰς ὑποδυομένη, «πολύμορφον γὰρ τὸ ψεῦδος καὶ πολυειδές», ἐπιχειρεῖ νὰ εὕρῃ προσηλύτους ἐν τῷ ὀρθοδόξῳ ποιμνίῳ. Ἀλλὰ μάτην δὲν ἐκήρυξεν τὴν Ἐκκλησίαν Αὐτοῦ ἀκατάλυτον ὁ Κύριος. Μάτην δὲν ἐχύθη τοσοῦτον αἷμα μαρτυρικόν.

Πρὸς στηριγμὸν ἡμῶν ἐν τῇ βεβαίᾳ ταύτῃ ἐλπίδι, πρὸς ὑμᾶς μετὰ Θεὸν αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπικοινωνήσωμεν, ἅγιοι μάρτυρες καὶ ὁμολογηταὶ τῆς πίστεως, ὅσοι, ἀπὸ τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου μέχρι τῶν συγχρόνων θυμάτων τοῦ Χριστιανικοῦ Ἰδεώδους, ἐποτίσατε διὰ τοῦ τιμίου ἡμῶν αἵματος τὸ δένδρον τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἐστηρίξατε τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. Τιμῶντες καὶ γεραίροντες τὴν μνήμην ὑμῶν ἐν τῇ σεμνῇ ταύτῃ ἐπετείῳ τῶν καλλινίκων ἀγώνων τῆς Ἐκκλησίας, ἐπικαλούμεθα τὰς προσευχὰς ὑμῶν εἰς αὔξησιν τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης, τῆς ὑπομονῆς. Ὑμεῖς οἱ συγκροτοῦντες τὴν θριαμβεύουσαν Ἐκκλησίαν ἐν οὐρανοῖς καὶ παριστάμενοι πρὸ τοῦ θρόνου τῆς θείας μεγαλωσύνης ἐν ἱματίοις βεβαμμένοις ἐν τῷ αἵματι τοῦ Ἀρνίου, τοῦ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἐσφαγμένου, ἐνισχύετε διὰ τῶν προσευχῶν ἡμῶν τὴν στρατευομένην Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, ἐν ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ταῖς πονηραῖς, καθ᾽ ἃς διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν κινδυνεύει νὰ ψυγῇ ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν.

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΡΔΕΩΝ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

ΣΥΜΒΟΛΗ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥΣ Κ/ΠΟΛΕΩΣ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΞΗΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

Φαίνεται ὅτι ἐπετεύχθη καὶ ἡ ἄμεσος αὐτοῦ ἐξορία εἰς Κύπρον ἐπανελθὼν δὲ ἐκεῖθεν εἰς ϐασιλεύουσαν, ἄγνωστον διὰ τίνων μέσων κατορθώσας τοῦτο, ἐξωρίσθη τὸ β′ εἰς τὴν αὐτὴν νῆσον ἐπὶ τῆς δ′ πατριαρχείας Ἰωαννικίου Β′ [267]. Πότε καὶ ποῦ ἀπέθανε καὶ ποῦ ἐτάφη ἄγνωστον [268].

40) ΠΑΪΣΙΟΣ Α′

« Ἀλλὰ καὶ οὗτος (= Ἀθανάσιος ὁ Γ′) οἷα χαῦνος καὶ ἐκλελυμένος τῶν πραγμάτων διὰ παραιτήσεως ἐξεδήμησεν, ἔμεινε δὲ ἡ Ἐκκλησία ὥσπερ τις ὁλκὰς χειμαζομένη καὶ ἐπὶ τῶν κυμάτων ᾧδε κἀκεῖσε φερομένη· τοὐντεῦθεν καὶ παμμεγὴς σύνοδος συναθροισθεῖσα ἀπό τε ἀρχιερέων, κληρικῶν τε καὶ ἀρχόντων, ἠξίωσεν ἡμᾶς ἐπὶ τὸν ἁγιώτατον καὶ

---

267) Ἰωαννίκιος Β′ γράφων ἀπὸ 30 Σ/βρ. 1655 τῷ Ἀλεξανδρείας Ἰωαννικίῳ ἐσημείου σὺν ἄλλοις καὶ τὸ ἑξῆς: « τοῦτο μόνον τῆς λέγω, πῶς τὸν Σπανὸν τὸν. ἐστείλαμεν καὶ ὑπάγει ***πάλιν*** εἰς τὴν Κύπρον καὶ ἔχει ὁ Θεὸς » (***Μαζαρ.*** σ. 404)

268) Περὶ ***Κυρίλλου Γ′*** ὅρα καί: ***Μ. Ἀθηνῶν*** Γ′ 446. 464. 465.— **Vailhé** 1311. 1430.— ***Μ. Ε. Ἐγκ.*** ΙΕ′ 487. — *Μαζαρ.* σ. 365. 366. 400. — ***Μαθᾶς*** 211 213.— ***Ὑψηλ.*** 155.— ***Βυζαντ.*** Β′ 535.— ***Γεδεὼν*** 579. 582.— ***Δοσιθέου Ἱεροσολ.*** περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. κλπ. σ. 1176.—***Παράρτημα*** Κ-ΚΒ′ τόμ. Ε. Φ. Συλλ. σ. 115.— Πατμιακὴ βιβλιοθ. ***Ἰ. Σακελλίωνος*** κλπ. σ. 314. — ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** Δ′ 399.— ***Ὀρθ.*** Γ′ 32.—***Θεολ.*** Δ′ 181.

ὑψηλότατον οἰκουμενικὸν πατριαρχικὸν θρόνον προβιβασθῆναι, τῇ κλήσει δὲ ταύτῃ εἴξαντες διευθετοῦμεν τὸ πηδάλιον ὡς τῷ Πνεύματι δοκεῖ». Ταῦτα ἔγραφε περὶ ἑαυτοῦ, κατὰ Ἰανουάριον 1653, ὁ ἤδη ἀπὸ τῆς ***9 Ἰουλίου 1652*** τὸν θρόνον κατέχων ***Παΐσιος*** ὁ ἀπὸ Λαρίσσης διαδεχθεὶς Ἀθανάσιον τὸν Πατελλάριον [269]. Πιεζόμενος ὅμως ὑπὸ τῶν χρεῶν ἴσως δὲ ὑποπτευόμενος καὶ βιαίαν ἔξωσιν, ἀπεχώρησε κρύφα τοῦ θρόνου μετὰ ἐννεάμηνον πατριαρχείαν, κατὰ τὰς ***ἀρχὰς Ἀπριλίου 1653***. Ἄγνωστον ποῦ διαμένων ἀρχικῶς φέρεται ὕστερον ἐφησυχάζων ἐν Χάλκῃ [270].

Κατὰ τὰ ***μέσα Μαρτίου 1654*** ἐκλήθη τὸ β′ ὅπως ἀναλάβῃ τὰς εὐθύνας τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος, ἐκδιωχθέντος προηγουμένως Κυρίλλου τοῦ Σπανοῦ, τοῦ δὲ Ἰωαννικίου παραιτηθέντος ὑπὲρ τοῦ Παϊσίου. Ἡ δευτέρα αὕτη πατριαρχεία διήρκεσε μέχρι ***Μαρτίου 1655,*** ὅτε ἐξηναγκάσθη εἰς παραίτησιν ὑπὲρ τοῦ Ἰωαννικίου «διὰ τὰ πολλὰ βάρη καὶ τὰς πολλὰς ὀχλήσεις τὰς καθημερινὰς τῶν χρεωφειλετῶν καὶ τὰς ἀνωμαλίας καὶ ἀκαταστασίας τοῦ παρόντος καιροῦ». Τὴν παραίτησιν αὐτοῦ ταύτην προφορικῶς, ὡς φαίνεται, δοθεῖσαν τότε συνώδευσεν ἀργότερον καὶ διὰ σχετικοῦ ἐγγράφου ἀπὸ 8 Αὐγούστου 1655, λαβὼν κατὰ προεδρείαν τὴν μ/λιν Κυζίκου πρὸς ζωάρκειαν αὐτοῦ καὶ εἰρήνευσιν. Ἰωαννίκιος Β′ γράφων τῷ Ἀλεξανδρείας Ἰωαννικίῳ ἀπὸ 30 Σ/βρ. 1655 θίγει καὶ τὸ σημεῖον τοῦτο ἀναφέρων: «***Ἐδώσαμεν τὴν Κύζικον τοῦ κὺρ Παϊσίου διὰ νὰ εἶναι εἰρηνικὸς καὶ ἔτση εἰρήνευσε καὶ ὑπάγει***». Πόσον χρόνον διετέλεσεν ἐκεῖ, ἄγνωστον. Λέγεται ὅτι ἀκολούθως καταλιπὼν ἑκὼν ἢ καὶ ἄκων τὴν Κύζικον, ἔλαβεν ἐφ᾿ ὅρου ζωῆς τὴν μ/λιν Ἐφέσου. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι πολὺ ἀργότερον ἐμφανίζεται διαμένων ἐν Κ/Πόλει, συνεδριάζων μετ᾿ ἄλλων καὶ συνυπογράφων, ὡς ***πρώην Κ/Πόλεως***, κατὰ Νοέμβριον 1671 καὶ κατὰ Ἰανουάριον 1672. Πότε ἀπέθανεν ἄγνωστον· ποῦ δὲ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη; Κατά τινα πληροφορίαν ἐν Λέσβῳ τῇ πατρίδι αὐτοῦ [271].

---

[269]) ***Ν. Συν.*** 252.— Τὸ ***ὑπόμνημα*** τῆς ἐκλογῆς χρονολογεῖται ἀπὸ ***Ἰουλίου 1652***. Κατὰ τὸν Ὑψηλάντην (σ. 154) ἐξελέγη τῇ ***9 Ἰουλίου 1651***. Τὸ ἔτος λελανθασμένως, ἀντὶ 1652.— Ὅρα καὶ σημ. 222.

[270]) ***Γεδεὼν*** Π. Πίν. 581.

[271]) ***Ν. Συν.*** 264.— ***Μαζαρ.*** 405.— ***Ὑψηλ.*** 157.— ***Δοσιθέου Ἱεροσολ.*** ὡς ἀνωτ. σ. 1176.— ***Δυοβουν.*** 88. 131.— ***Παράρτημα*** Κ-ΚΒ′ τόμ. περιοδ. Ε. Φ. Συλλ. σ. 110.— ***Α. Κεραμέως*** Ἱεροσ. βιβλιοθ. Δ′ 310.— Πατμ. βιβλιοθ. ***Ι. Σακελλίωνος*** σ. 214.— ***Φ. Βαφείδου*** ἐκκλ. ἱστ. Γα′ 80.— **Kimmel** ὡς ἀλλαχοῦ σ. 226.
— ***Περὶ Παϊσίου*** Α′ ὅρα καί: ***Μ. Ἀθηνῶν*** Γ′ 465.—***Μαθᾶς*** 212. 213.—Βυζαντ. Β′ 535. 536.—***Γεδεὼν*** 583.—***Ὀρθ.*** Γ′ 34.—Θεολ. Δ. 181.—***Μ. Ε. Ἐγκ.*** ΙΘ′ 400.—

***

Ὑπόμνημα ἐκλογῆς Παϊσίου Α΄ τοῦ ἀπὸ Λαρίσσης 272).

Οὐδὲν τῶν ἐνόντων πραγμάτων κενῶν διαμένειν εἰωθότων δίχα τοῦ περιέχοντος, ἑπομένως ἄρα καὶ οὔτε ἄνευ ἀρχῆς προσηκούσης πάντα τὰ ὑπ' αὐτὴν τελούμενα παραμένειν εἴωθε· ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὑψηλοτάτου πατριαρχικοῦ θρόνου δίχα ποιμένος καὶ προστάτου γνησίου διαμείναντος, ἅτε τοῦ ἐν πατριάρχαις κὺρ Ἀθανασίου οἰκειοθελῆ καὶ ἀβίαστον ποιησαμένου παραίτησιν, ὡς μὴ ἀνασχομένου τὰ περὶ τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν συμπίπτοντα διοικεῖν, ὡς φαίνεται ἀντικρὺ τὸ ἔγγραφον τῆς αὐτοθελήτου παραιτήσεως αὐτοῦ, ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς, μητροπολῖται, ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἐπίσκοποι, συνήχθημεν ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ τροπαιοφόρου, ἰσχύει καὶ δυνάμει τοῦ παναγίου καὶ τελεταρχικοῦ Πνεύματος, καὶ ψήφους κανονικὰς ποιησάμενοι ἐθέμεθα πρῶτον μὲν τὸν πανιερώτατον μητροπολίτην Λαρίσσης κύριον κύριον Π α ΐ σ ι ο ν, ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον δευτέρας Θετταλίας καὶ πάσης Ἑλλάδος, τὸν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸν ἡμῶν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργόν, δεύτερον δὲ τὸν πανιερώτατον μητροπολίτην Θεσσαλονίκης κὺρ Θεόκλητον, καὶ τρίτον τον πανιερώτατον μητροπολίτην Ἐφέσου κὺρ Ἰγνάτιον· ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγράφη καὶ τὸ παρὸν κανονικὸν ὑπόμνημα καὶ κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αχνβ΄, μηνὶ Ἰουλίῳ, Ἰνδικτιῶνος ε΄.

***

Παραίτησις Παϊσίου Α΄ 273).

† ***Παΐσιος ἐλέῳ Θεοῦ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως.***

Ὅσαι τῶν ὑποθέσεων γίνονται οἰκείᾳ βουλῇ καὶ προαιρέσει καὶ ἀβιάστῳ τρόπῳ μεταβληθῆναι οὐ δύνανται, ἅτε προφάσεως ἁπάσης ἀμοιροῦσαι καὶ δικαιολογίας τινός, ἀλλ' οὐδὲ οἱ νόμοι τοῦτο στέργουσι τὸ ἅπαξ τούτῳ τῷ τρόπῳ γενόμενον μεταγίνεσθαι καὶ μεταβάλλεσθαι· καὶ ἡ μετριότης τοίνυν ἡμῶν μὴ δυναμένη (ἰθύνειν) τὸν πατριαρχικὸν καὶ οἰκουμενικὸν θρόνον, διὰ τὰ πολλὰ βάρη καὶ τὰς πολλὰς ὀχλήσεις τὰς καθημερινὰς τῶν χρεωφειλετῶν καὶ τὰς ἀνωμαλίας καὶ ἀκαταστασίας τοῦ παρόντος καιροῦ, ὡς οἴδασι καὶ γινώσκουσιν οἱ πάντες, ἐξ οἰκείας μου γνώμης καὶ καλῆς προαιρέσεως καὶ ἀβιάστου διαθέσεως ἐποίησα τελείαν παραίτησιν τοῦ πατριαρ-

---

Vailhé 1311. 1430. — *Ἑλληνικὰ* Β΄ 157. 159. Γ΄ 54. — *Μαζαρ.* 365. 397. 401.— ***Δελικάνη*** Γ΄ 36. 72.— ***Σάθα*** ὡς ἀνωτ. 586. 589.— ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** Δ. 399. Ε΄ 393. — ***Νέος Ποιμὴν*** περιοδ. ἐν ΚΠ. ἔτος Δ΄ (1922) σ. 621.— ***Φ. Βαφείδου*** ὡς ἀνωτ. σ. 179.— Ἱστορία τῆς Ρωσ. Ἐκκλ. ***Θ. Βαλλιάνου*** σ. 226.— Bandurii II. 1001.

272) ***Ν. Συν.*** 250.— ***Σάθα*** 586.— ***Παράρτημα*** Κ-ΚΒ΄ τόμ. Ε. Φ. Σιλλ. σ. 115. — ***Μαζαρ.*** 366.

273) ***Ν. Συν.*** 264.— ***Σάθα*** 591.

χικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, οὐ μὴν δὲ τῆς ἀρχιερωσύνης, καὶ ἔμεινε προστάτης αὐτοῦ ὁ νῦν παναγιώτατος πατριάρχης κὺρ Ἰωαννίκιος, ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς τῆς ἡμῶν μετριότητος, καὶ ὑπόσχομαι ἐνώπιον Θεοῦ καὶ τῆς ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων συνόδου καὶ τῶν κληρικῶν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἵνα ἀπερχόμενος σὺν Θεῷ εἰς τὴν δοθεῖσάν μοι ἐπαρχίαν Κυζίκου κατὰ προεδρίαν νέμεσθαι τὰ εἰσοδήματα αὐτῆς, ἐκτελέσαι ἐκεῖσε ἅπαντα τὰ τοῖς ἀρχιερεῦσι προσήκοντα, οὐ μὴ μνησθῶ ποτὲ ἐπὶ ζωῆς μου τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, ἀλλ' εὑρίσκεσθαί με εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κυζίκου, εἰρηνικῶς διάγων ἐν αὐτῇ καὶ ἀταράχως καὶ ἀνεπιβουλεύτως ἐν πάσῃ μου τῇ ζωῇ, καθὰ ὑπεσχέθην ἐν λόγῳ, ἰδοὺ καὶ ἐγγράφως βεβαιῶ τὰ τῶν λόγων. ὀψέποτε δὲ ἤθελα βουληθῇ διαταράξαι καὶ συγχύσαι τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον καὶ νὰ προξενήσω ζημίαν ἢ σκάνδαλον δικαιολογούμενος μὲ προφάσεις κενὰς καὶ ἤθελα ζητήσῃ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, εἴην ἀφωρισμένος ἀπὸ τοῦ Παντοκράτορος καὶ κατηραμένος καὶ ἀσυγχώρητος καὶ τῆς μητροπόλεως Κυζίκου ἐστερημένος, καὶ χειροτονεῖσθαι ἕτερον μητροπολίτην ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ Κυζίκου καὶ μένειν με ἀναπολόγητον· ὅθεν καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου δήλωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγράφη καὶ ἡ παροῦσα ἡμετέρα οἰκειοθελὴς καὶ ἀβίαστος οἰκειόχειρος παραίτησις καὶ κατεστρώθη ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κώδικι.

Ἐν ἔτει ͵αχνε', Αὐγούστῳ η', Ἰνδικτιῶνος η'.

† ***Πρώην Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης Παΐσιος***
ἑκουσίως καὶ ἀβιάστως ἔγραψα.

41) ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ Γ'

Τὸν Ἰωαννίκιον Β' ἐξωσθέντα τοῦ θρόνου καὶ καθαιρεθέντα διεδέχθη, ***τῇ 26 Ἰουλίου 1656***, ὁ μ/της Χίου ***Παρθένιος***, «Παρθενάκης» καλούμενος, «ἀγαθὸς καὶ θεῖος ἀνήρ», «εὐλαβὴς δὲ καὶ τὸν τρόπον καλός» [274]). Διαβληθεὶς ἀδίκως ὑπέστη οἰκτρὸν θάνατον ἀπαγχονισθεὶς ***τῇ 24 Μαρτίου 1657***, τῷ Σαββάτῳ τοῦ Λαζάρου, καὶ μετὰ τριήμερον ἀπαιωρισμὸν βληθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν [275]). Χριστιανοὶ ἀνευρόντες μετέφερον εἰς τὴν νῆσον Χάλκην τὸ σῶμα αὐτοῦ, ὅπερ ἡ Ἐκκλησία ἔθαψεν ἐν τῇ ἐκεῖ ἱερᾷ μονῇ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, τῆς Καμαριωτίσσης [276]).

---

274 ***Δοσιθέου*** *Ἱεροσ.* περὶ τῶν ἐν Ἱεροσ. κλπ. σ. 1176.— ***Μ. Ἀθηνῶν*** Γ' 465.

275) Μετὰ τὸν Παρθένιον Γ' δὲν ἐπετρέπετο τοῖς νεοεκλεγομένοις πατριάρχαις ὅπως ἐμφανίζωνται ἐνώπιον τοῦ Σουλτάνου, ἀλλὰ μόνον ἐνώπιον τοῦ Ἐπιτρόπου, ἤτοι τοῦ Μ. Βεζύρου. (***Ὑψηλ.*** 158.— *Μ. Ἀθ.* Γ' 465.— ***Φ. Βαφείδου*** ἐκκλ. ἱστ. Γα' 24.— ***Βυζ.*** Β' 536).

276) Περὶ ***Παρθενίου*** Γ' ὅρα γενικῶς: Bandurii ἀνώνυμον ΙΙ. 1001.— ***Μαθᾶς*** 213.— ***Γεδεὼν*** 585.— ***Κυρίλλου*** χρονικὸν στίχ. 791.— ***Σάθα*** Γ' 6. 592. 607.—

Ὑπόμνημα ἐκλογῆς Παρθενίου Γ′ τοῦ ἀπὸ Χίου 277).

Ἐπειδὴ τοῦ Ἰωαννικίου ἐξωσθέντος τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ καθαιρέσει τελείᾳ καθυποβληθέντος διὰ τὰ κατὰ πάντα ἀριθμὸν ὑπερβαίνοντα τὰ ἐγκλήματα αὐτοῦ, καὶ ἔμεινεν ὁ οἰκουμενικὸς θρόνος ἀπροστάτευτος δίχα γνησίου προστάτου καὶ ποιμένος, συνήχθημεν ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, ἐπὶ διασκέψει τοῦ πατριαρχεύσοντος· καὶ δὴ ἐθέμεθα πρῶτον μὲν τὸν πανιερώτατον μητροπολίτην Χίου κὺρ Παρθένιον, τὸν ἐν ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητὸν ἡμῶν ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργόν, δεύτερον δὲ τὸν Λαρίσσης κὺρ Διονύσιον καὶ τρίτον τὸν Ναυπάκτου κὺρ Γαβριήλ· ὅθεν καὶ εἰς τὴν περὶ τούτου δήλωσιν ἐγράφησαν καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν καὶ κατεστρώθησαν ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἐν ἔτει ,αχνστ′, Ἰουλίῳ κστ′ Ἰνδικτ. θ′.

42) ΓΑΒΡΙΗΛ Β′

Ὁ ἄδικος καὶ οἰκτρὸς θάνατος Παρθενίου Γ′ κατεθορύβησε τοὺς διοικοῦντας τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τοῦτο «ζητήσαντος τοῦ βεζύρη ποιῆσαι ἄλλον πατριάρχην πάντες οἱ ἀρχιερεῖς ἐκρύβησαν», ὅπως ἐκρύβη καὶ αὐτὸς ὁ Ἱεροσολύμων Παΐσιος ζητηθεὶς ὑπὸ τοῦ γνωρίζοντος αὐτὸν βεζύρου ὅπως ἐκλεγῇ πατριάρχης Κ/πόλεως. Ἐν τῇ παραζάλῃ ταύτῃ καὶ τῇ ταραχῇ ἐμφανισθεὶς ὁ μ/της Γάνου καὶ Χώρας ***Γαβριήλ***, «ἐνδύεται τὴν χλαμύδα καὶ μετατίθεται ὑπό τινων ἀρχιερέων» — «ὑπό τινων ἀθλίων ἀρχιερέων» κατὰ τὸν Δοσίθεον Ἱεροσολύμων, ἀλλὰ μᾶλλον «παρὰ γνώμην τῶν ἀρχιερέων» κατὰ τὸν Μελέτιον Ἀθηνῶν — ὑπογραψάντων τὴν σχετικὴν πρᾶξιν βίᾳ καὶ δυναστείᾳ, ***κατ᾽ Ἀπρίλιον 1657***. Ὅτι ἡ ἐκλογὴ αὐτὴ ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα ἐνασκηθείσης βίας καὶ δυναστείας ἐξάγεται καὶ ἐξ ὅσων αὐτοὶ οἱ ὑπογράψαντες ἀρχιερεῖς ἐν τῷ τέλει τοῦ «ὑπομνήματος» τῆς ἐκλογῆς Παρθενίου Δ′ διεκήρυξαν σημειώσαντες: «ὡς γὰρ μὴ γεγονυῖαν ὅλως κατὰ κανόνας ἱεροὺς τὴν μετάθεσιν τοῦ Γαβριὴλ δυναστευθέντες ὑπεγραψάμεθα ἐν τῷ κώδικι, ἐκρίναμεν εἶναι ἄκυρον καὶ ἀνενέργητον καὶ εἰς οὐδὲν λογιζομένην» 278).

Ἡ παράνομος αὐτὴ καὶ ἀντικανονικὴ εἰσπήδησις εἰς τὸν θρόνον

Μ. Ε. ***Ἐγκ.*** ΙΘ′ 694.— ***Δελικάνη*** Γ′ 186.— ***Ὀρθ.*** Γ′ 34.— ***Θεολ.*** Δ′ 181.— ***Φωτ. βιβλ.*** ὡς ἀνωτ. σ. 238..— Πατμ. βιβλ. ***Ι. Σακελλ.*** σ. 314. —***Δυοβουν.*** 88. 131. Vailhé 1311. 1430.— Le Quien I. 340.

277) ***Ν. Συν.*** 267.— ***Σάθα*** Γ′ 592.— ***Μαζαρ.*** 366.— ***Παράρτ.*** Κ-ΚΒ′ τόμ. ὡς ἀνωτ. σ. 115.

278) ***Μ. Ἀθ.*** Γ′ 466.— ***Ὑψηλ.*** 159.— ***Λιοβουν.*** 88.— ***Δοσιθ.*** Ἱεροσολ. ὡ ἀνωτ. σ. 1176.— Πατμ. βιβλ. ***Ι. Σακελλ.*** ὡς ἀνωτ. σ. 314.— Ὅρα κατωτέρω «ὑπόμνημα» ἐκλογῆς Παρθενίου ***Δ′***.

φαίνεται διαρκέσασα ὀλίγας μόνον ἡμέρας. «Χρηματίσας ἐν αὐτῷ ἡμέρας **δώδεκα** ἐκεῖθεν ἀτίμως ἐξώσθη ἀπὸ τὴν καταδρομὴν τῶν ἀρχιερέων» κατὰ τὸν Ἀθηνῶν Μελέτιον. Δωδεκαήμερον παράνομον κατοχὴν τοῦ θρόνου σημειοῖ καὶ ὁ «κατάλογος τοῦ ἀνωνύμου». Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἀνωτέρω σημειωθεὶς θόρυβος καὶ ὁ ἐκφοβισμὸς τῶν ἐκκλ/κῶν παραγόντων, ἀρξάμενος τὴν 24 Μαρτίου ἰ. ἔ. παρετάθη ἀναμφιβόλως ἐπὶ ἡμέρας ἱκανάς, ἐν συνδιασμῷ δὲ καὶ πρὸς ἄλλην τινὰ πληροφορίαν τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω «καταλόγου» σημειοῦντος ὅτι «ἔμεινε τὸ πατριαρχεῖον ἔρημον **ἡμέρας τριάντα»** δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν **τὴν 23 Ἀπριλίου** ὡς ἡμερομηνίαν τῆς ὑπὸ ὑπὸ τοῦ Γαβριὴλ ἐπιτευχθείσης παρανόμου κατοχῆς τοῦ θρόνου καὶ συνεπῶς καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ παραμονὴν ὀλιγωτέραν τῶν δώδεκα ἡμερῶν, μόλις ὀκταήμερον [279]), δεδομένου ὅτι τῇ 1ῃ ἑπομένου μηνὸς Μαΐου ἐξελέγη Παρθένιος ὁ ἀπὸ Προύσης. Ἐξωσθεὶς τοῦ θρόνου ὁ Γαβριὴλ ἔλαβε πρὸς ζωάρκειαν αὐτοῦ τὴν μ/λιν Προύσης «διὰ νὰ μὴν ἐνοχληθῶσιν εἰς τὸ ἑξῆς ἀπὸ αὐτόν», μετὰ διετῆ δὲ ποιμαντορίαν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ διαβληθεὶς ἀπέθανεν ἐκεῖ οἰκτρὸν θάνατον. Πάντως ἐτάφη ἐν Προύσῃ [280]).

***

Ὑπόμνημα ἐκλογῆς Γαβριὴλ Β' τοῦ ἀπὸ Γάνου - Χώρας [281]).

Ἄμεινον διοικοῦντος τοῦ Θεοῦ τὰ ἡμέτερα ἢ ὡς ἂν ἡμεῖς προελοίμεθα, καὶ κρείττονος οὔσης ἀσυγκρίτως τῆς τοῦ Θεοῦ βουλῆς πάσης ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ γνώμης· ὅθεν καὶ ἐκ τῶν δοκούντων ἡμῖν λυπηρῶν τὰ χρηστότερα πολλάκις συμβαίνει καὶ ἐκ τῶν ἀπόρων τὰ εὔπορα· λοιπὸν καὶ τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ὑψηλοτάτου οἰκουμενικοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως ἐν στερήσει γνησίου προστάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου τυγχάνοντος, ἅτε τοῦ ἐν αὐτῷ προστατεύοντος καὶ πατριαρχοῦντος ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει τὸ ζῆν ἀποβαλόντος κατά τινα τρόπον τῆς θείας προνοίας ἀπόκρυφον, ἡμεῖς οἱ παρευρεθέντες ἀρχιερεῖς εἰσήλθομεν ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, τῷ νέῳ πατριαρχείῳ, καὶ ψήφους κανονικὰς ποιήσαντες εἰς ἐκλογὴν προσώπου τοῦ ἀναδεξομένου τὸν θρόνον αὐτόν, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανιερώτατον μητροπολίτην Γάνου καὶ Χώρας κὺρ Γ α β ρ ι ή λ, δεύτερον δὲ τὸν Σοφίας κὺρ Δανιὴλ καὶ τρίτον τὸν Ἀθηνῶν κὺρ Ἄνθι-

---

279) Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐγένετο καὶ ἡ μόνη ἄλλως διενεργηθεῖσα ἐπὶ Γαβριὴλ ***πρᾶξις*** ἐκλογῆς τοῦ μ. Νικαίας Ναθαναὴλ (Ν. Συν. 266.— ***Σάθα*** Γ. 593).

280) Περὶ ***Γαβριὴλ*** Γ' ὅρα καί: ***Ὑψηλ.*** 160.— ***Βυζ.*** Β' 536.— ***Μαθᾶς*** 215. — ***Γεδεὼν*** 586.— ***τοῦ αὐτοῦ*** ἔγγραφοι λίθοι καὶ κεράμια σ. 61.— ***Φ. Βαφείδου*** ἐκκλ. ἱστ. Γα' 23.— ***Ὀρθ.*** Γ' 30.— ***Θεολ.*** Δ' 181.— ***Σάθα*** Γ' 607.— **Vailhé** 1311.— **Le Quien** Ι' 340.

281) ***Ν. Συν.*** 266.— ***Σάθα*** 593.— ***Μαζαράκη*** ὡς ἀνωτ. 366.— ***Παράρτ.*** Κ-ΚΒ. τόμ. ὡς ἀνωτ. σ. 115.

μον· ὅθεν εἰς ἔνδειξιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγράφη καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν καὶ κατεστρώθη ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αχνζ΄, μηνὶ Ἀπριλίῳ, Ἰνδικτιῶνος ι΄.

43) ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ Δ΄

Τῆς συνόδου τῶν ἀρχιερέων κηρυξάσης τὴν ἐκλογὴν Γαβριὴλ Β΄ ἄκυρον καὶ ὡς μὴ γενομένην ἐκλήθη ἐπὶ τὴν πηδαλιουχίαν τοῦ θρόνου, εἰς διαδοχὴν τοῦ « ἀδίκῳ θανάτῳ καταδικασθέντος μακαρίου κὺρ Παρθενίου » τοῦ Γ΄, ὁ μητροπολίτης Προύσης ***Παρθένιος***, ὁ ἐπιλεγόμενος « Μογιλάλος » ἢ « Χουμχούμης » — « ἐλάλει γὰρ τὰ πλεῖστα διὰ τῆς ρινός », κατὰ Δοσίθεον τὸν Ἱεροσολύμων [282]). Ἐψηφίσθη πατριάρχης τῇ ***1 Μαΐου 1657***, κατὰ τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον « ὑπόμνημα » τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ. Ἡ πληροφορία Μελετίου Ἀθηνῶν [283]), καθ᾽ ἣν « προεβιβάσθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον τῇ ***λ΄ Ἀπριλίου 1657*** », δύναται ἁπλῶς νὰ σημάνῃ καθ᾽ ἡμᾶς ὅτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἐνεδύθη τὸ καββάδιον, τὴν δὲ ἐπιοῦσαν (α΄ Μαΐου) ἐγένοντο αἱ κανονικαὶ ψῆφοι. Ἐπατριάρχευσε πέντε ἔτη καὶ δύο μῆνας περίπου, ἤτοι μέχρι ***τέλους σχεδὸν Ἰουνίου 1662*** [284]), ὅτε « ἀναχώρησιν τελείαν τοῦ οἰκουμενικοῦ τούτου θρόνου πεποίηκε καὶ ***παραίτησιν*** ἀμετάκαμπτον ἀπειργάσατο διὰ τοὺς ἐπικειμένους αὐτῷ μόχθους τε καὶ ἱδρῶτας, κεκμηκὼς τῷ γήρατι καὶ τὰ τῆς ἡσυχίας ἀσπασάμενος, ἐν βαιῷ ποταμῷ ἀκλυστοτέρως φέρεσθαι ἑλόμενος ἢ εἰς ἀτλαντικὸν πέλαγος λαίφη ὑψόσε ἐπαίρειν » [285]). Ἡ δοθεῖσα παραί-

[282]) Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολ. πατριαρχ. κλπ. σ. 1176.— ***Διοβουν.*** σ. 88.

[283]) Ἐκκλ. ἱστ. Γ΄ 466.— Bandurii II΄ 1001.— ***Π. Ζερλέντου*** ἡ α΄ πατρ. Κυρ. Λουκάρεως κλπ. σ. 23. ***Ἠλ. Γενν.*** Φωτ. βιβλ. σ. 201.

[284]) Ἐπ᾽ αὐτοῦ πατριαρχεύοντος ἐξελέγη ὁ Βάρνης Μητροφάνης τῇ 11 Ἰουνίου 1662 (Κώδ. Α΄ 421), ἐψηφίσθη δὲ Κ/πόλεως ὁ Λαρίσσης Διονύσιος τῇ 29 ἰδ. μ. καὶ ἔτους, ὡς θὰ ἴδωμεν. — Κατὰ τὴν α΄ ταύτην πατριαρχείαν Παρθενίου Δ΄ συμπίπτουσι — καθ᾽ ἡμᾶς — καί τινες σκευωρίαι τοῦ ***Μελενίκου Θεοφάνους*** ἐπιδιώξαντος ἀνατροπὴν τῶν ἐκκλ. πραγμάτων, τὰς ὁποίας ὅμως προέλαβεν ἡ Ἐκκλησία προβάσα κατ᾽ Ἀπρίλιον 1659 εἰς τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ «διὰ τὰς ἐπιβουλὰς καὶ ἐπαναστάσεις, ἃς ἐπραγματεύσατο κατὰ τῆς᾽ Εκκλησίας... καὶ ζημίας καὶ φθορὰς ἀφορήτους προεξένησεν αὐτῇ» Ἡ περίπτωσις αὕτη τοῦ Θεοφάνους, κατ᾽ οὐδὲν διαφέρουσα τῆς περιπτώσεως τῶν μ/τῶν Ἐφέσου Σιλβέστρου καὶ Χαλκηδόνος Ἰσαὰκ (ὅρα σημ. 194), δὲν δικαιολογεῖ τὴν ἄποψιν τοῦ κ. Μ. Γεδεὼν κατατάσσοντος τὸν Θεοφάνη μεταξὺ τῶν ὀλιγοήμερον πατριαρχευσάντων (Π. Πίν. σ. 584). Τὸν Γεδεὼν ἠκολούθησαν καὶ ἄλλοι ἐν οἷς ἄλλοτε καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ (Vailhé σ. 1311.— ***Θεολ.*** Δ΄ 181.— ***Ὀρθ.*** Γ΄ 31.— ***Μ. Α. Ἐγκ.*** ΙΒ΄ 540).

[285]) Καθὰ ἀναφέρει τὸ κατωτέρω δημοσιευόμενον « ὑπόμνημα » τῆς ἐκλογῆς

τησιν δὲν φαίνεται γενομένη ἐξ ἰδίας καὶ αὐτοβούλου διαθέσεως. Κατὰ τὸ ἔγγραφον τῆς ἐπιβληθείσης ἀργότερον τῷ Παρθενίῳ «καθαιρέσεως», οὗτος «***ἐξώσθη γνώμῃ κοινῇ***» [286]. Ἐντεῦθεν δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν ὅτι πρόκειται οὐσιαστικῶς περὶ ἐξώσεως τοῦ Παρθενίου ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ ὅτι οὗτος τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιούμενος ὑπέβαλε τυπικῶς παραίτησιν. Ἀποδυθεὶς οὕτως ἢ ἄλλως τὰς εὐθύνας τοῦ πατριαρχικοῦ ἀξιώματος ἔλαβε προεδρικῶς τὴν μητρόπολιν Προύσης ὁπόθεν μετέβη εἰς Βλαχίαν, πιθανῶς τῷ 1665 [287].

(Ἀκολουθεῖ)

Διονυσίου Γ'— Περὶ παραιτήσεως τοῦ Παρθενίου ἀναφέρεται καὶ ἐν: *Μ.* ***Ἀθην.*** Γ' 467.— **Bandurii** καὶ *Π.* ***Ζερλέντου*** ἔνθα ἀνωτέρω.— ***Παράρτημα*** Κ-ΚΒ' τόμ. Ε. Φ. Συλλ. σ. 115.

286) *Παράρτημα* κλπ. ὡς ἀνωτέρω σ. **110**.— Περὶ ἐξώσεως τοῦ Παρθενίου ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ δὴ «συνεργίᾳ τοῦ γαλλικοῦ πρέσβεως» ἀναφέρεται καὶ ἐν: ***Διοβουν.*** ὡς ἀνωτ. σ. 89.

287) ***Μαζαράκη*** ὡς ἀνωτ. σ. 427.

ΔΕΡΚΟΙ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΔΕΡΚΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΥΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΩΝ

ΘΡΟΝΟΣ Η΄

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΥΠΟ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΑΣΑΠΙΔΟΥ ΑΡΧΙΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α΄. ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΟΒΙΒΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΔΕΡΚΩΝ ΕΙΣ ΘΡΟΝΟΝ ΟΓΔΟΟΝ [1])

† ***Παΐσιος ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης*** [2]).

Τοὺς τῶν κοινῶν προστατοῦντας πραγμάτων καὶ περὶ τὴν ἐκείνων σωτηρίαν τε καὶ αὔξησιν ἐκ παντὸς τρόπου σπουδάζοντας, εἰ μὴ μέλλουσι παντάπασι τοῦ προσήκοντος ἁμαρτόντας εἰς τὸ ἀσυμφορώτατον ἐκπεσεῖσθαι,

---

[1]) Ἡ Πρᾶξις ἐκδίδεται κατ' ἀντιγραφὴν ἐκ τοῦ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει Δέρκων σωζομένου πρωτοτύπου αὐτῆς. Ἐν τῷ Κώδικι τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχειοφυλακίου Ε΄, σελ. 71 καὶ ἑξῆς, ἐστὶ κατακεχωρισμένον ἀντίγραφον τῆς ὡς ἄνω Πράξεως, φέρον ἐν ἐπικεφαλίδι τὴν ἀκόλουθον ἐπὶ λέξει σημείωσιν: «Ἴσον ἀπαράλλακτον τοῦ πρωτοτύπου πατριαρχικοῦ συνοδικοῦ γράμματος τοῦ εἰς ὄγδοον θρόνον προβιβασμοῦ τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Δέρκων. Πόνημα τοῦ σοφωτάτου κυρίου Δωροθέου Λεσβίου».

[2]) Ἐν τῇ ἄνω ὤᾳ τοῦ πρωτοτύπου τῆς Πράξεως μεταγενεστέρως ἐπεβεβαίωσε

μηδὲ λήσειν ὑπορρέοντας εἰς τοὐναντίον οὗ προὔθεντο, δεῖ μὴ πᾶσιν ἁπλῶς ἐπιέναι, μηδὲ τὸν αὐτὸν οὐ τὰ αὐτά γε τρόπον ὄντα ἄγειν τὰ πάντα καὶ διοικεῖν, ἀλλ' ἑκάστοις, ᾧ πέφυκε τρόπῳ, καὶ χρῆσθαι, νεωτερίζοντας μὲν οὐδέν, τοῖς δὲ πράγμασι τὴν διοίκησιν προσβιβάζοντας, οὐ τῇ διοικήσει τὰ πράγματα. Αὐτά τε γὰρ ταῦτα παντοδαπὰ καὶ ποικίλα τυγχάνει γε ὄντα, καὶ ὁ πολιτικὸς αὐτοῖς κατὰ τρόπον ἐπιβαλεῖ δήπουθεν, νῦν μὲν ἀνιεὶς καθάπερ ἁρμονίαν τὴν ἐπιστασίαν καὶ πραϋνόμενος, νῦν δὲ ἐπιτείνων καὶ σφοδρυνόμενος, καὶ τὰ μὲν παριεὶς τῶν πραγμάτων καὶ ὑπερβαίνων ὅλως, ἢ πρὸ τούτων ἄλλα ποιούμενος, τῶν δ' αὖ ἀντιλαμβανόμενος ἐρρωμένως, καὶ μηδενὶ τῶν ἀφαιρουμένων ἢ διαστρεφόντων ἄλλως αὐτὰ καὶ κακούντων εἴκων καὶ ἐξιστάμενος, ἀλλ' ὄρθιος καὶ αὐθέκαστος προσφερόμενος, καὶ πρὸς πᾶν τὸ ἀντικροῦον καὶ βιαζόμενον οὐδὲν ἧττον ἀντίτυπος ἁπαντῶν, καὶ τῷ τόνῳ τοῦ ἀγῶνος ἀνακόπτων τοὺς συγχέοντας τα καθεστῶτα, καὶ τὰς πείρας ἀποκόπτων αὐτῶν κομιδῇ, καὶ εἰς ἀμηχανίαν, μᾶλλον δὲ ἀπόγνωσιν, αὐτοὺς κατακλείων καὶ περιϊστὰς παντελῆ· ὅπου μὲν γὰρ εἰς τὰ ὅλα μεγάλην φέρει τὴν βλάβην ἡ τοῦ καὶ ἐλαχίστου δοκοῦντος ὀλιγωρία καὶ παρατροπή, ἐνταῦθα τῆς ἀκριβείας τῶν δικαίων ἰσχυρῶς ἀνθεκτέον, μήτε φόβῳ δεινοῦ, μήτε χάριτος ἐλπίδι τῶν ὑπὲρ τῶν καλῶς ἐχόντων καθυφιεμένοις ἀγῶνα· ὅπου δ' ἐστὶ μικρῶν ἀποστᾶσι μειζόνων τυχεῖν, καὶ μέρους ἀφέσει διασῶσαι τὸ πᾶν, ἢ καὶ μετακοσμήσει τινὸς τῶν δεόντων σεμνότερον ἀποφῆναι τὸ ὅλον καὶ παρὰ πολὺ μεγαλοπρεπέστερον καὶ λαμπρότερον, ζημίας μὲν ἐπικειμένης οὐδεμιᾶς, ὠφελείας δὲ καὶ χάριτος καὶ μάλα πολλῆς, ἀμαθίας ἂν εἴη δεινῆς ἢ τάχα που καὶ μισοκαλίας, προφάσει τινὸς τάξεως, καὶ ταύτης τυχὸν κεκινημένης πολλάκις, ἀπισχυρίζεσθαι πρός τι τῶν τοιούτων ἐθελοκακοῦντας, εἴργοντας τὸ παρ' ἑαυτοὺς τὴν ἀρίστην, ἂν οὕτω τύχῃ, κατάστασιν καὶ προϊεμένους ἐν οὐδενὶ λόγῳ τὰ καλὰ καὶ χρήσιμα. Οὐ μὴν ὅ γε τῷ ὄντι πολιτικὸς καὶ τοῖς πράγμασιν ἐς δέον καὶ κατὰ καιρὸν ἐπιστάμενος χρῆσθαι σφαλεραῖς τισι τὰ τοιαῦτα προήσεται δόξαις, οὐδὲ ἣν ὁποσοῦν ἔλαχέ τινα τῶν πραγμάτων τάξιν, ταύτην ἀεὶ φερόμενα περιόψεται, εἴτε φαύλην οὖσαν εἴτε χρηστήν, ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ χώραν ἐάσει τούτων,

---

ταύτην καὶ ὁ **Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κύριλλος ὁ Ε'**, ὁ ἀπὸ Νικομηδείας, ὁ τοὐπίκλην Καράκαλλος (τὸ α' 1748-51, τὸ β' 1752-57), προσυπέγραψαν δὲ οἱ Πατριάρχαι **Ἀλεξανδρείας Ματθαῖος**, ὁ ἀπὸ Λιβύης, ὁ Ἄνδριος, ὁ τοὐπίκλην Ψάλτης (1746-1767) καὶ **Ἱεροσολύμων Παρθένιος**, ὁ ἀπὸ Καισαρείας (1737-66). Οὕτως ἀναγινώσκονται παρὰ τὴν βεβαίωσιν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Παϊσίου τοῦ Β' καὶ τὰ ἀκόλουθα: «† Κύριλλος, ἐλέῳ Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης, καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἐπιβεβαιοῖ», «† Ματθαῖος, ἐλέῳ Θεοῦ Πάπας καὶ Πατριάρχης τῆς Μεγάλης Πόλεως Ἀλεξανδρείας συναποφαινόμεθα» καὶ «† ὁ Ἱεροσολύμων Πατριάρχης Παρθένιος συναποφαίνεται».

καλῶς ποιῶν, τὰ δέ γε κινήσει πρὸς τὸν καιρὸν καὶ μεταρρυθμιεῖ πρὸς τὸ βέλτιον, χαίρειν εἰπών, ὥσπερ ἀγαθὸς κυβερνήτης ἐπιβατῶν ναυτιώντων, οἰμωγαῖς ταῖς τῶν δυσπαθούντων, εἰ τύχοι, διαβολαῖς καὶ καταβοήσεσι, χρώμενος δὲ τοῖς ἀρίστοις λογισμοῖς, καὶ τὴν εὐκοσμίαν τε καὶ ἀσφάλειαν ἐκ τῶν ἀεὶ παρόντων τοῖς πράγμασι μηχανώμενος καὶ μηδαμοῦ τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἡγεμονίας τε καὶ ἀρχῆς καταισχύνων. Εἶεν, ὁ πολιτικὸς μὲν οὖν ἐπιστήσεται τοῖς κοινοῖς οὕτως· ὁ δ' ἆρά γε προεστηκὼς Ἐκκλησίας καὶ ταύτης τῆς ἀνωτάτω τε καὶ μεγίστης ἄλλως; Ἢ τὴν αὐτὴν μὲν οὖν καὶ αὐτὸς βαδιεῖται, καὶ τοὺς οἴακας τῆς παγκοσμίου ναυαρχίδος ἐγκεχειρισμένος ἄλλοτε ἄλλως στρέψει καὶ περιάξει, πρὸς εὐόρμους ἀπευθύνων λιμένας τὴν ναῦν; Καὶ μὴν κοινότητι πραγμάτων ὁ διέπων τὰ τῆς Ἐκκλησίας οὐχ ὅπως ἠλάττωται τοῦ περὶ τὰ τῶν πόλεων ἔχοντος, ἀλλὰ καὶ πολλῷ τῷ μέτρῳ πλεονεκτεῖ, ὅσῳ μηδ' ἔχων ἐφ' ἑαυτῶν καὶ μόνων χρῆσθαι τοῖς παρὰ τῆς Ἐκκλησίας, προσαρτᾶσθαι τὰ πολλὰ τοῖς πολιτικοῖς ἀναγκάζεται, ἐπεισφέρων τὴν χρείαν ἣν δέῃ τούτοις ἐκείνων, καὶ ταῦτα τὰ κοινὰ παρέχων κοινότερα, οὐχ ὡς ἐν τοῖς αὐτὸ τοῦτο πολιτικοῖς ἐξεταζόμενος καὶ πολυπραγμονῶν ἐκεῖνα, καὶ ἐφαπτόμενος καὶ παραδυόμενος εἰς τὰ μὴ προσήκοντα, ἀλλ' ὡς τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράττων οὐκ ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσιν, ἀλλ' ἐν πόλεσι καὶ δήμοις καὶ πλήθεσιν ἀνθρώπων ἐκ ποικίλων χρειῶν κατὰ διαφόρους τύχας καὶ δυσαρμόστων ὡς ἐπίπαν ἠθῶν συμβαλλόντων ἀλλήλοις, ὡς μὴ μόνον ταύτῃ κοινοπραγεῖν τὸν ἐκκλησιαστικόν, καὶ ταῖς πράξεσι δημοσιεύειν μᾶλλον τοῦ καλουμένου πολιτικοῦ, ἀλλὰ καὶ πλείοσι κεχρῆσθαι ταῖς δυσχερείαις καὶ τοῖς κωλύμασι χαλεπωτέροις καὶ μείζοσιν· ὁ μὲν γάρ, ἣν ἐπιλίπῃ τὰ τῆς γλώττης καὶ τὴν πειθὼ κατίδῃ μηδὲν περαίνουσαν, ἀλλ' ἐκχεομένην εἰκῇ, θᾶττον τὴν βίαν προσαγαγὼν ἐκ γειτόνων παρακαλέσας πολλῶν ἀπηλλάχθη πραγμάτων, καὶ ὅπερ οὐχ ὑπῆρξεν αὐτῷ εὑρέσθαι ἀπὸ τοῦ λόγου, τοῦτο τῇ ῥάβδῳ ῥαδίως ἐξέπραξε· τῷ δέ γε ἐκκλησιαστικῷ, λειπομένῳ μὲν τούτοις ἅπασιν, ἐκ δὲ μόνης ὁρμωμένῳ φωνῆς, οὔτοι δὴ παντάπασιν ἐρρωμένης εἰς ὦτα προκατειλημμένα κακίᾳ, καὶ βίαν μὲν καὶ μάχην ἐχθραίνοντι, ἅτε δὴ δίκην τιμῶντι καὶ τὴν εἰρήνην πρεσβεύοντι, τὸ δὲ σύμπαν ὁμιλίᾳ τε καὶ πειθοῖ προσανέχοντι, ἀνάγκη πολλοῖς τοῖς ἀπόροις ἀπαντᾶν, καὶ συχνῶν προσκρουμάτων πειρᾶσθαι, πρὸς ἅ, κωλυόμενος ἄλλως θέσθαι τὰ τῆς Ἐκκλησίας καλῶς καὶ βραβεῦσαι, τρέψεται καὶ αὐτὸς οὐδὲν ἧττον τοῦ πολιτικοῦ βουλὰς μυρίας, καὶ τῇ γνώμῃ ἑαυτὸν ἐπὶ πολλὰ κινήσει, τὰ μὲν ἐνδιδοὺς καὶ παρείκων, τὰ δ' ἀναλαμβάνων καὶ περιποιούμενος, ἕτερα μεταφέρων καὶ μετατιθείς, καὶ ἄλλα ἄλλως οἰκονομῶν πρὸς τὸ συμφέρον καὶ καθιστάμενος. Οὐκ οὖν δὴ ἁπλοῦς, ὡς ἂν οἰηθείη τις, ὁ ἐκκλησιαστικός ἐστι καὶ ἀπράγμων, οὐδὲ τὴν ἡσυχίαν ἐν ἡσυχίᾳ καρπούμενος, ἀλλά τις πολύφροντις καὶ πολυάσχολος, καὶ ταῖς

μερίμναις ἀεὶ τετχμένος καὶ νήφων, καὶ τὰς τῆς διανοίας ὄψεις εἴποι τις ἂν κατὰ τὸν Ἄργον πάντη περιδινῶν, ἄλλως τε κατὰ τούσδε τοὺς χρόνους, ἐν οἷς τὰ τῆς Ἐκκλησίας, ὅσῳ τοῖς ἄλλοις ἐλλέλειπται, τοσούτῳ τοῖς λυπηροῖς πεπλεόνακεν καὶ δεῖται τῶν χεῖρας ὡς ἀληθῶς ὀρεξόντων οὐ χεῖρα. Διόπερ ἡμεῖς ἤδη κοινῇ συνοδικῇ γνώμῃ προθέμενοι μετακινῆσαι καὶ ὑπερβιβᾶσαι τὸν θρόνον τῆς ἁγιωτάτης μητροπόλεως Δέρκων, εἰς ὄγδοον ὡς ὑφεδρεύειν μὲν καὶ ὑφυδρῦσθαι τῷ ἱερωτάτῳ μητροπολίτῃ Χαλκηδόνος τὸν ἱερώτατον μητροπολίτην Δέρκων, προεδρεύειν δὲ καὶ προτετάχθαι τὸν αὐτὸν τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου Θεσσαλονίκης καὶ τῶν ἄλλων ἐφεξῆς ἁπάντων ἱερωτάτων μητροπολιτῶν ἀπὸ τῆς σήμερον εἰς τὸν ἑξῆς ἅπαντα χρόνον, δεῖν ἔγνωμεν ταύτην τὴν συνοδικὴν ἡμετέραν διάταξιν μὴ μόνον συνοδικῷ γράμματι τῷδε βεβαιῶσαί τε καὶ κρατῦναι, ἀλλὰ καὶ γνώριμον ποιῆσαι πᾶσι καὶ φανερὰν τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα, ἔκ τε τοῦ εἰκότος λόγου καὶ νόμων τινῶν ὁρμωμένην κρειττόνων, καὶ τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασι τῆς Ἐκκλησίας οὐκ ἀνάρμοστον, ἀλλὰ σωτήριον καὶ καλῶς ἔχουσαν. Οὔτε γὰρ νῦν πρῶτον ἡμεῖς τὰ τοιαῦτα χαράξομεν καινουργήσαντες, ἀλλὰ κανόσι τισὶ τετριμμένοις, εἰ καὶ μὴ πάνυ ξυμφανέσι, καὶ παραδόσεσιν ἀρχαίαις ἑπόμενοι· ἥ τε προδηλωθεῖσα ἁγιωτάτη μητρόπολις ἀξία δόξει συγκατειλέχθαι καὶ συντετάχθαι ταῖς ἀρχηγικωτέραις τῶν ἐπαρχιῶν καὶ πρώταις. Τὰς μὲν οὖν ἐπαρχίας, εἴτε μητροπόλεις εἴτε ἐπισκοπάς τε καὶ ἀρχιεπισκοπάς, ὅσαι τὴν τάξιν ἄλλοτε ἄλλως μετεβάλοντο καὶ μετέστησαν, ὄχλος ἂν εἴη παρατίθεσθαι καὶ καταριθμεῖσθαι, φιλοτιμουμένους ἀκαίρως ἐπὶ τοῖς ὁμολογουμένοις καὶ καταφανέσι· σχεδὸν γὰρ αὐτῶν τὰς πλείστας εὑρήσει τις ἐπισκοπῶν, τὰς μὲν εἰς ὑποδεεστέρας ἐκπεπτωκυίας, τὰς δὲ εἰς ὑπερτέρας ἐπαναβεβηκυίας· ἤδη δὲ τινας οὐ μόνον ἐξ ἐπισκοπῶν εἰς μητροπόλεις τετιμημένας, ἀλλὰ καὶ μητροπόλεων ἐξ ἀρχῆς, ἄλλων τε πολλῶν, καὶ ὧν ἦσαν ἐπισκοπαὶ τέως, ὑπερενεχθείσας, ὃν τρόπον ἡ Μονεμβασία ἐπισκοπὴ τοῦ Κορίνθου οὖσα ἐτιμήθη εἰς μητρόπολιν ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Σίδης, ὑπερκειμένῳ τοῦ Κορίνθου βαθμοῖς ἑνὶ καὶ εἴκοσιν.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΑΓΙΑ ΚΑΙ ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

— Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 5ης παρόντος μηνὸς ἡ Α. Θ. Παναγιότης, κηρύττουσα τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς νέας, ἀπὸ 1ης Μαρτίου, συνοδικῆς περιόδου, ηὐχήθη τὰ δέοντα τοῖς Σεβ. Ἁγίοις Συνοδικοῖς, ἐκ μέρους τῶν ὁποίων ἀπήντησεν εὐχαριστῶν καὶ ἀντευχόμενος ὁ Α΄ τῇ τάξει Σεβ. Μητροπολίτης Ἡρακλείας Βενιαμίν.

ΣΥΝΟΔΙΚΑΙ ΕΠΙΤΡΟΠΑΙ

— Ἐπὶ τῇ ἀνασυγκροτήσει, διὰ τὴν ἀπὸ 1ης παρόντος μηνὸς Μαρτίου συνοδικὴν περίοδον, τοῦ σώματος τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἀνασυνεκροτήθησαν καὶ αἱ Συνοδικαὶ Ἐπιτροπαὶ ὡς ἑξῆς:

Ἐφορία τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς: Οἱ Μητροπολῖται Ἡρακλείας Βενιαμὶν (Πρόεδρος), Χαλκηδόνος Μάξιμος, Θεοδωρουπόλεως Λεόντιος, Χριστουπόλεως Μελέτιος (Ἐφοροταμίας) καὶ Μύρων Πολύκαρπος.

Κανονικὴ Ἐπιτροπή: Οἱ Μητροπολῖται Ἡλιουπόλεως Γεννάδιος, Ἴμβρου καὶ Τενέδου Ἰάκωβος, Χριστουπόλεως Μελέτιος καὶ Λαοδικείας Δωρόθεος, καὶ ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιμ. Ἀδαμάντιος, ὡς γραμματεῦον μέλος.

Ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν Ἐπιτροπή: Οἱ Μητροπολῖται Χαλκηδόνος Μάξιμος, Μύρων Πολύκαρπος καὶ Λαοδικείας Δωρόθεος.

Ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ζητημάτων Ἐπιτροπή: Οἱ Μητροπολῖται Σάρδεων Γερμανός, Ἡλιουπόλεως Γεννάδιος, Εἰρηνουπόλεως Κωνσταντῖνος καὶ Λαοδικείας Δωρόθεος, καὶ ὁ Ἀρχιγραμματεὺς Ἀρχιμ. Ἀδαμάντιος, ὡς γραμματεῦον μέλος.

Δικαστικὴ Ἐπιτροπή: Οἱ Μητροπολῖται Σάρδεων Γερμανὸς καὶ Μύρων Πολύκαρπος.

Μοναστηριακὴ Ἐπιτροπή: Οἱ Μητροπολῖται Πριγκηποννήσων Θωμᾶς, Θεοδωρουπόλεως Λεόντιος καὶ Χριστουπόλεως Μελέτιος.

Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπή: Οἱ Μητροπολῖται Ἡρακλείας Βενιαμὶν καὶ Εἰρηνουπόλεως Κωνσταντῖνος.

Ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ Ἀρχειοφυλακίου Ἐπιτροπή: Οἱ Μητροπολῖται Ἡλιουπόλεως Γεννάδιος καὶ Χριστουπόλεως Μελέτιος.

Ἐπὶ τῆς Πατριαρχικῆς Βιβλιοθήκης καὶ τοῦ Περιοδικοῦ Ἐπιτροπή: Οἱ Μητροπολῖται Ἡλιουπόλεως Γεννάδιος, Χριστουπόλεως Μελέτιος καὶ Λαοδικείας Δωρόθεος καὶ ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Ἀρχιμ. Ἀδαμάντιος.

Ἐπὶ τοῦ Σκευοφυλακίου, Μουσείου καὶ Μυροφυλακίου Ἐπιτροπή: Οἱ Μητροπολῖται Ἡρακλείας Βενιαμὶν καὶ Ἡλιουπόλεως Γεννάδιος.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΩΝ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΣΧΕΣΕΩΝ

Ἐγκριθέντος συνοδικῶς ὅπως ἡ τέως αὐτοτελὴς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Συνοδικὴ ἐπὶ τῶν Πανορθοδόξων Συνόδων καὶ Παγχριστιανικῶν Συνεδρίων Ἐπιτροπὴ συγχωνευθῇ μετὰ τῆς Συνοδικῆς Κανονικῆς Ἐπιτροπῆς, κατηρτίσθη εἰδικῶς διὰ τὰς μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας σχέσεις τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, αἵτινες ὑπήγοντο εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ὡς ἄνω συγχωνευθείσης Ἐπιτροπῆς, ἰδιαιτέρα διαρκὴς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἐπιτροπή, ἀποτελεσθεῖσα ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ἡλιουπόλεως Γενναδίου καὶ Λαοδικείας Δωροθέου, τῶν καθηγητῶν τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτου Χρυσοστόμου Κορωναίου καὶ Ἰωάννου Παναγιωτίδου καὶ τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου Πανοσιολ. Ἀρχιμανδρίτου Ἀδαμαντίου Κασαπίδου.

ΕΟΡΤΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

Ἐπιβλητικῶς, ὡς κατ' ἔτος, ἑωρτάσθη καὶ ἐφέτος ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 10 παρόντος μηνός, ἡ Κυριακὴ τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἡ Αὐτοῦ Θειοτάτη Παναγιότης ἐνεδύθη, κατὰ τὴν τάξιν, τὴν λειτουργικὴν Αὐτῆς στολὴν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Πανσέπτου Πατριαρχικοῦ ναοῦ, συνελειτούργησε δὲ μετὰ τῶν Σεβ. Ἁγίων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων. Κατὰ τὴν θείαν Λειτουργίαν παρίσταντο οἱ Ὀφφικιάλοι τῆς Ἐκκλησίας, ἔγκριτοι ὁμογενεῖς καὶ ἐξαιρετικῶς πυκνὸν πλῆθος λαοῦ. Τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας, δημοσιευόμενον ἐν τῷ παρόντι τεύχει, ἐξεφώνησεν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ ἄμβωνος ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Μιλήτου Αἰμιλιανός, Σχολάρχης τῆς ἐν Χάλκῃ Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΜΑΣΕΙΑΣ ΓΕΡΜΑΝΟΥ

Τῇ Β' Κυριακῇ τῶν Νηστειῶν, 24 τοῦ παρόντος μηνός, ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τεσσαρακονθημέρου ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ἀμασείας καὶ Ἐξάρχου Κεντρῴας Εὐρώπης Γερμανοῦ, ἀποφάσει συνοδικῇ, ἐτελέσθη ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, κατὰ τὴν τάξιν, μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου, λειτουργούντων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ἡρακλείας Βενιαμίν, Χριστουπόλεως Μελετίου καὶ Λαοδικείας Δωροθέου.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἀκούσασα τὴν θείαν λειτουργίαν ἐπὶ τούτῳ ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ Πατριαρχικῷ Παρεκκλησίῳ τελεσθεῖσαν, κατῆλθε κατὰ τὴν ὥραν τοῦ μνημοσύνου ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ καὶ παρέστη ἐν τῷ Ἁγίῳ Βήματι, ἀντιπροσωπεύθη δὲ ἐν τῷ μνημοσύνῳ διὰ τοῦ Μ. Ἀρχιδιακόνου Γρηγορίου.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

— Ὁ Τοποτηρητὴς τῆς Μεγάλης Πρωτοσυγκελλίας Μητροπολίτης Μύρων Πολύκαρπος ἅμα τῇ ἀναλήψει τῶν οἰκείων καθηκόντων αὐτοῦ ἐξαπέλυσε Γράμμα τοῖς τε Ἀρχιερατικῶς καὶ Ἱερατικῶς Προϊσταμένοις καὶ ταῖς Ἐπιτροπαῖς τῶν Ἱερῶν Ναῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς χαιρετῶν πάντας καὶ διαβιβάζων πᾶσι τὰς εὐχὰς καὶ εὐλογίας τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ συνέστησεν αὐτοῖς ὅπως ἐν διηνεκεῖ διατελοῦντες ἐπαφῇ μετὰ τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας, ἐν ἀγαστῇ συνεργασίᾳ κάλλιον ὑπηρετῶσι τὰ Ἐκκλησιαστικὰ συμφέροντα τῶν Κοινοτήτων αὐτῶν.

— Ἡ Μ. Πρωτοσυγκελλία ἐξ ἀποφάσεως τῆς Π. Κ. Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἐγκρίσεως τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐνήργησε τὰ ἀκόλουθα :

1) Διὰ Γράμματος αὐτῆς αὐστηρῶς ἀπηγόρευσε τοὐντεῦθεν τοῖς κληρικοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς τὴν ἄνευ ἀδείας τῆς ἁρμοδίας Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς τέλεσιν παρ' ἐνορίαν ἱεροπραξιῶν.

2) Διὰ Γράμματος ὡσαύτως αὐτῆς τοῖς τε οἰκείοις Προϊσταμένοις καὶ παντὶ τῷ Χριστεπωνύμῳ πληρώματι προέβη εἰς νουθεσίας καὶ παραινέσεις περὶ τοῦ καθήκοντος τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως.

— Ὁ Τοποτηρητὴς τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας Μητροπολίτης Μύρων Πολύκαρπος, ἐντολῇ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, χοροστατήσας κατὰ τὸν ἑσπερινὸν τῆς Κυριακῆς τῆς 31ης Μαρτίου ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου τοῦ Σταυροδρομίου, παρηκολούθησεν ἐν μέσῳ πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος τὸ εἰδικὸν Κυριακὸν κήρυγμα τοῦ Διακόνου Ἀνδρέου, μεθ' ὃ ἐπῄνεσε δι' ὀλίγων τὸ ἐπιτελούμενον ἔργον καὶ θερμῶς συνεχάρη πᾶσι τοῖς συντελεσταῖς αὐτοῦ. Ἡ Α. Θ. Παναγιότης συμπληροῦσα τὸ ἔργον τῶν Κηρυγμάτων τούτων κατήρτισεν Ἐπιτροπὴν ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν Μύρων Πολυκάρπου, ὡς Τοποτηρητοῦ τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας, Εἰρηνουπόλεως Κωνσταντίνου, ὡς Ἀρχιερατικῶς Προϊσταμενεύοντος Σταυροδρομίου, καὶ τῶν Ἐπισκόπων Ἀβύδου Γερμανοῦ ὡς Ἐπόπτου καὶ Ναζιανζοῦ Φιλοθέου ὡς Μ. Ἱεροκήρυκος, ἐπὶ τοῦ θείου κηρύγματος, ἵνα παρακολουθῶσι τὰ τοιαῦτα εἰδικὰ Κυριακὰ κηρύγματα καὶ κάλλιον ὀργανώσωσι ταῦτα.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΠΡΟΥΣΗΣ

Ἀπὸ τῆς 5 λήξαντος μηνὸς ἀσθενήσας κατάκειται ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Προύσης Νικόδημος. Τὴν Α. Σεβασμιότητα ἐπανειλημμένως ἐπεσκέφθη διαβιβάζων τὸ ἐνδιαφέρον καὶ τὰς εὐχὰς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς Ἀρχιμ. Ἀδαμάντιος.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥΠΟΛΕΩΣ

Κατὰ τὸν λήξαντα ὁμοίως μῆνα ἀσθενήσας ἐλαφρῶς παρέμεινεν ἐπὶ ἑβδομάδα οἰκουρῶν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θεοδωρουπόλεως Λεόντιος. Ἐξ ὀνόματος τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἐπεσκέφθη τὴν Α. Σεβασμιότητα ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς Ἀρχιμ. Ἀδαμάντιος..

Ο ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Μεταβαίνων εἰς Ἑλλάδα ἐπ' ἀδείᾳ, ὁ ἐν Ἀγκύρᾳ Ἐξοχώτατος Πρεσβευτὴς

τῆς Ἑλλάδος κ. Κωνσταντῖνος Σακελλαρόπουλος, καὶ διελθὼν ἐπὶ τούτῳ διὰ τῆς ἡμετέρας Πόλεως, ἐπεσκέφθη καὶ ὑπέβαλε τῇ Α. Θ. Παναγιότητι τὰ σέβη αὐτοῦ.

Ο ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΤΗΣ ΟΥΓΓΑΡΙΑΣ

Ὁ Ἐξοχώτατος Πρεσβευτὴς τῆς Οὐγγαρίας κ. Γιοῦγκερτ Ἀρνότυ, ἀφιχθεὶς ἐξ Ἀγκύρας, προκειμένου νὰ ἀναχωρήσῃ προσωρινῶς εἰς Βουδαπέστην, ἐπεσκέφθη τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτην Παναγιότητα καὶ ὑπέβαλε τὰ σέβη αὐτοῦ ἐπὶ τούτῳ.

ΟΝΟΜΑΤΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

—Κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἑώρτασε τὰ ὀνομαστήρια αὐτοῦ ὁ ἐν Ἀθήναις Ἀποκρισιάριος τῆς Ἐκκλησίας Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος Χρύσανθος. Τῇ Α. Σεβασμιότητι διεβιβάσθησαν καταλλήλως αἱ εὐχαὶ καὶ τὰ συγχαρητήρια τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

ΧΕΙΡΟΤΟΝΙΑ

Ἐπὶ τῇ βάσει σχετικοῦ γράμματος τῆς Ἐφορείας τῆς Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς μετ' αἰτήσεως τοῦ ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς Στ' τάξεως τῆς Σχολῆς Εὐαγγέλου Ψαλλιδάκη, ἐνεκρίθη συνοδικῶς ἡ εἰς διάκονον χειροτονία αὐτοῦ, τελεσθεῖσα ἐν τῷ ναΐδίῳ τῆς Σχολῆς τῇ 25 Μαρτίου, ἑορτῇ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὑπὸ τοῦ Σχολάρχου Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Μιλήτου Αἰμιλιανοῦ. Ὁ νεοχειροτόνητος, ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ εἰς τὸν ἱ. κλῆρον, ὠνομάσθη Εὐγένιος.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΙΕΡΕΩΣ

Τῇ 18ῃ ἐν. μηνὸς καὶ ἔτους ἀπεβίωσεν ὁ ἐν Σαρμασικίῳ λόγῳ γήρατος ἀπό τινος ἐφησυχάζων ἱερεὺς Ἀλέξανδρος Κωνσταντινίδης, ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν εὐδοκίμως ἱερατεύσας εἰς διαφόρους ναοὺς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς. Σεπτῇ ἐντολῇ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, μερίμνῃ τῆς Μ. Πρωτοσυγκελλίας, ἡ κηδεία αὐτοῦ ἐτελέσθη ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ τοῦ Σαρμασικίου εὐπρεπῶς, προεξάρχοντος ταύτης τοῦ Ἐπισκόπου Χαριουπόλεως Γενναδίου, τῆς δὲ Π. Κ. Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς ἐκπροσωπευθείσης ἐν αὐτῇ ὑπὸ τοῦ ἀρχιμ. Γερασίμου, ἱερατικῶς Προϊσταμένου Φερίκιοϊ.

ΜΙΧΑΗΛ ΦΑΚΑΤΣΕΛΛΗΣ

Ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς δράσεως αὐτοῦ ἀπροσδοκήτως ἀπεβίωσε τῇ 30 λήξαντος μηνὸς ὁ διακεκριμένος ἐνταῦθα ἰατρὸς Μιχαὴλ Φακατσέλλης, συνεκτελεστὴς τοῦ Λαμπαδαριδείου καὶ τοῦ Χριστοφορείου Κληροδοτήματος.

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀειμνήστου ἀπώλετο εἷς ἀληθὴς θησαυρὸς στοργῆς, ἐνδιαφέροντος καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, λαμπρὸς δὲ παραστάτης καὶ εὐεργέτης τῆς ὁμογενείας.

Ὁ θάνατος αὐτοῦ προὐξένησε παρὰ πᾶσι βαθεῖαν θλῖψιν.